

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΝΝΗΛΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

Ἔτος 48 – Τεύχος 1

Ἰανουάριος 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλογικό
Ἀλέξανδρου Κατσιάρα
σελ. 3

Ἐπισκοπικά Γράμματα
Σεβ. Μητροπολίτου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου
σελ. 5

«Ἐναλλακτική» πρόταση:
Ἀγάπη Θεοῦ
Ἀρχιμ. Γρηγορίου Γ. Λίχα
σελ. 6

«Ποιά τὰ πεπραγμένα μας;»
Πρωτοπρ. Στυλιανοῦ Ἀνανιάδη
σελ. 7

Νέα Ἐθιμική καὶ Πνευματική Ἀφετηρία
Μ. Γ. Βαρβούνη
σελ. 9

Σημάδια πίστεως
Ἀρχιμ. Γεωργίου Στέφα
σελ. 11

Ἀπὸ τὴ σοφία τῶν Πατέρων
Γεωργίας Κουνάβη
σελ. 13

Ἡ δύναμη τοῦ καλοῦ
Πρωτ. Βασ. Θερμοῦ
σελ. 15

Πρὸς οἰκοδομὴν
Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
σελ. 18

Στὴν Πόλη γιὰ τὴν Παιδεία καὶ τὴν Ἱστορία
Γ.Θ. Πρίντζιπα
σελ. 20

Ὁ Πρωτ. Δημήτριος Τζούμας
Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου
σελ. 27

Συνέβησαν
σελ. 29

Βιβλιοπαρουσίαση
Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη
σελ. 30

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

Κλάδος Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἰπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ:

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης
Ἰασίου 1, 11521 Ἀθήνα

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:

Ἀλέξανδρος Ἱ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

π. Παναγιώτης Καποδίστριας, π. Βασίλειος
Θερμός, π. Βασίλειος Καλλιακμάνης,
π. Δημήτριος Κουτσούρης, π. Παῦλος
Κουμαριανός καὶ ὁ κ. Ἡλίας Ὑφαντῆς.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ὙΛΗΣ:

Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ:

Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη, Κωνσταντῖνος
Χολέβας καὶ Βασίλειος Τζέρπος

Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωση - Βιβλιοδεσία:

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἵπεύθυνος Τυπογραφείου: Νικ. Κάλτζιας

Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα

Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ: 210 72.72.234, Fax: 210 72.72.247

Τὸ Περιοδικὸ «Ἐφημέριος» δὲν εὐθύνεται
γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

Ἀλέξανδρου Κατσιάρα
Διευθυντῆ Σύνταξης

Σεβαστοὶ πατέρες,

Ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου συνῆλθε ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί, μεταξὺ ἄλλων, ἀσχολήθηκε μὲ τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος». Ἀναφορικὰ μὲ τὸ περιοδικό «Ἐφημέριος», τὰ μέλη τῆς Διοικοῦσας Ἐπιτροπῆς συμφώνησαν ὅτι πρέπει νὰ προσεχτεῖ καὶ νὰ φροντιστεῖ ἀκόμα περισσότερο, μὲ σκοπὸ νὰ ἐκπληρώσει τὴν εἰδική του ἀποστολή, δεδομένου ὅτι στὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ οἱ ἴδιοι οἱ κληρικοὶ ἀποκλειστικὰ συμβάλλουν μὲ συγκεκριμένη παρακράτηση ἀπὸ τὴ μισθοδοσία τους. Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, συναισθανόμενα τὴ μεγάλη εὐθύνη ποὺ ἀπορρέει καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι καλοῦνται νὰ διαχειριστοῦν αὐτὴ τὴ σημαντικὴ συνεισφορὰ τῶν ἱερέων στὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος», ἀποφάσισαν ὅτι τὸ περιοδικό «Ἐφημέριος» πρέπει νὰ καταστῆ στὰ χέρια τους ἓνα ἐργαλεῖο, ποὺ θὰ ἀναφέρεται σὲ θέματα κυρίως Ἐκκλησιολογίας, δηλαδὴ κυρίως κατήχησης, λειτουργικῆς καὶ ποιμαντικῆς, καὶ νὰ βελτιωθεῖ ἀκόμα περισσότερο αἰσθητικὰ μὲ βάση τὴ στόχευσή του.

Κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Συντονιστοῦ τῆς Διοικοῦσας Ἐπιτροπῆς ἔγινε ἀποδεκτὸ νὰ τοποθετηθοῦν Διευθυντῆς Σύνταξης καὶ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ ἀνανεώνεται ἀνὰ ἔτος καὶ θὰ συγκροτεῖται κυρίως ἀπὸ ἱερεῖς.

Ἡ παρέμβαση αὐτὴ, δηλαδὴ στὸ περιεχόμενο καὶ τὴν ἐμφάνιση τοῦ περιοδικοῦ, δὲν

εἶναι μία εὐκόλη ὑπόθεση. Θὰ χρειαστεῖ χρόνος, μελέτη καὶ σοβαρότητα καὶ ἡ ἐπιπλέον δική σας συνεισφορὰ μὲ τὴν κατάθεση τυχόν προτάσεών σας, παρατηρήσεων καὶ σχολίων. Ἡ πρώτη μικρὴ ἀλλαγὴ, ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ αὐτὸ τὸ τεῦχος, ἀφορᾷ στὴν μορφή, στὸ σχῆμα, στὴν ἀλλαγὴ τοῦ χαρτιοῦ καὶ ἐν γένει στὴ διακριτικὴ διακόσμησή του. Ὅλα αὐτὰ ἔχουν στόχο νὰ προβάλλονται τὰ κείμενα, ὁ ἐκκλησιαστικὸς λόγος, ἀφοῦ αὐτὸ τὸ περιοδικό δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἓνα ἔντυπο ποὺ θὰ τὸ ἀνοίγει κάποιος γιὰ νὰ δεῖ μερικὲς φωτογραφίες καὶ μετὰ νὰ τὸ πετάξει σὲ μίαν ἄκρη, ἀλλὰ ἓνα περιοδικό γιὰ μελέτη καὶ σπουδῆ.

Ἡ ἱερωσύνη, ἀπ' ὅ,τι ἐσεῖς οἱ ἴδιοι οἱ κληρικοὶ συχνὰ μᾶς περιγράφετε, εἶτε μὲ τὴν ἀφορμὴ τῶν λόγων κατὰ τὴ χειροτονία σας εἶτε μὲ ἄλλες ἀφορμές, εἶναι ἓνα βαρὺ φορτίο καὶ μία μεγάλη εὐθύνη. Ἡ εὐθύνη αὐτὴ πηγάζει ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι: «ἡ γὰρ ἱερωσύνη τελεῖται μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τάξιν δέ, ἐπουρανίων ἔχει πραγμάτων» (ἱ. Χρυσόστομος, Λόγος Γ' § 3-4). Δηλαδὴ, ἡ ἀποστολή σας εἶναι, ἐνῶ εἶστε στὴ γῆ, νὰ μᾶς ἀποκαλύπτετε μίαν ἄλλη τάξιν πραγμάτων, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Παῦλος, «ἐλπίζομένων μελλοντικῶν πραγμάτων». Ὁ καθένας ἀπὸ ἐσᾶς, στὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου σας, σὲ κάθε ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα, εἶστε ἡ εἰκόνα μιᾶς ἄλλης πραγματικότητας. Ὅταν ἐνδύσθε τὴν ἱερατικὴ ἢ τὴ διακονικὴ σας στολή, μᾶς παραπέμπετε σὲ ἐκείνη τὴν πραγματικότητα ποὺ ὅλοι ἀναμένουμε, στὴν πραγματικότητα τῶν ἐσχάτων, ἀπὸ τὴν ὁποία

πηγάξει τὸ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας, στὸν Ἄνα-
μενόμενο καὶ Ἐρχόμενο Κύριο τῆς Δόξης.

Ἡ παρουσία σας μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ
κοινότητα, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερα μέσα στὴν
κοινωνία, ὡς μιὰ διαρκῆς παραπομπὴ σὲ
αὐτὸ ποὺ εἰκονίζεται, εἶναι ἓνα μεγάλο δῶρο
πρὸς ὅλους μας. Ἡ διαρκῆς, ἐκ τοῦ λειτουρ-
γῆματός σας, ὑπενθύμιση ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι
ὁ νικητὴς τοῦ θανάτου, ὅτι ὁ θάνατος «οὐκέ-
τι κυριεύει», σὲ ἓνα κόσμο ποὺ διαρκῶς
ἀναζητεῖ μέσα του, στὸν ἑαυτό του, νὰ βρεῖ
λύσεις καὶ ἀνάπαυση στὰ ἀδιέξοδά του,

εἶναι ἡ μεγάλη προσφορὰ καὶ διακονία σας.

Ὅφείλουμε νὰ σᾶς εὐχαριστοῦμε πάντα
γι' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα ποὺ λιτανεύετε σὲ κάθε
μικρὴ ἢ μεγάλη Εἴσοδο, σὲ κάθε ἱερὴ πομπή,
μέσα καὶ πέρα ἀπὸ τὰ τείχη τῶν ναῶν τῶν
ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, καὶ θὰ προ-
σπαθήσουμε νὰ ἐργαστοῦμε στὸ περιοδικὸ
μὲ τὴ συναίσθηση τῆς εὐθύνης ἐκείνης ποὺ
πηγάξει ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Πατροκοσμᾶ, τοῦ
ἁγίου τῶν δίσεκτων χρόνων τῆς σκλαβιάς,
ὅτι ὁ ἱερέας ἔχει προβάδισμα τιμῆς καὶ σε-
βασμοῦ ἔναντι τοῦ ὁποιοῦ ἄρχοντα.

Σεβ. Μητροπολίτου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου

Ἀγαπητὲ Συμπρεσβύτερε,

Ὡς Ἱερεὺς καὶ Λειτουργὸς τῶν Ἱερῶν τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων καί, εἰδικότερα, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἔχεις τὸ ὕψιστο προνόμιο νὰ ἀνάβεις τὴ φλόγα τῆς θεϊκῆς ἐνέργειας στὰ παιδιὰ τῶν Ὁρθοδόξων. Ταυτοχρόνως, ὅμως, εἶσαι καὶ ποιμένας τῶν προβάτων τῆς ἐνοριακῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ καί, ἐπομένως, καὶ τῶν «ἀρνίων», τῶν βαπτισμένων, δηλαδή, παιδιῶν καὶ νέων. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι, ὅπως ὡς Λειτουργὸς μετέδωσες τὴ θεϊκὴ ἐνέργεια στὰ παιδιὰ τῆς Ἐνορίας σου, ἔτσι καὶ ὡς Ποιμὴν καλεῖσαι νὰ φροντίζεις καὶ νὰ μεριμνᾷς γιὰ τὴ διατήρηση καὶ συντήρηση τῆς ἱερῆς βαπτισματικῆς φλόγας στὶς παιδικὲς ὑπάρξεις.

Ἡ πρώτη φροντίδα τοῦ ποιμένα τῶν προβάτων, ὅπως ὁ Κύριος τὸ προδιέγραψε στὴν ὁμώνυμη Παραβολή (Ἰωάν. ι' 1-16), εἶναι ἡ διατροφή τους (στίχ. 3-4). Στὴν περίπτωση τῶν λογικῶν προβάτων, ὡς Ἱερεὺς Ποιμὴν καλεῖσαι νὰ τρέφεις καὶ ποτίζεις, εἰδικότερα, τὰ «ἀρνία», τὰ βαπτισμένα δηλαδή παιδιὰ, διὰ τῆς συχνῆς θείας Κοινωνίας τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, «τῆς τροφῆς παντὸς κόσμου».

Τὸ δεύτερο ἔργο σου ὡς Ποιμένος εἶναι ἡ Κατήχηση τῶν παιδιῶν τῆς Ἐνορίας σου. Ὁ Νηπιοβαπτισμὸς ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι «ἐκτρέφει καὶ θάλλει» (Ἐφεσ. ε' 29) τὴν ἀλλοτριωμένη ὑπαρξὴ τῶν παιδιῶν, μὲ τὴν θεϊκὴ ἀνακαινιστικὴ ἐνέργεια, ἐξ ἀπαλῆς ἡλικίας, ὅπως εἶπαμε. Ἔχει, ὅμως, καὶ τὸ μειονέκτημα ὅτι, μὲ τὸν τρόπον αὐτό, τὰ βαπτιζόμενα νήπια, ἀποκοτοῦν τὴν ὕψιστη ιδιότητα (περγαμηνή) τοῦ Χριστιανοῦ, χω-

ρὶς τὰ ἴδια νὰ σπουδάσουν καὶ νὰ διδαχθοῦν τὴ χριστιανικὴ πίστη καὶ ζωὴ. Βέβαια, ὁ Νηπιοβαπτισμὸς καθιερώθηκε στὴν Ἐκκλησία, μὲ τὴν προϋπόθεση, ὅτι οἱ χριστιανοὶ Γονεῖς καὶ ἡ χριστιανικὴ κοινότητα (Ἀνάδοχος - Ἐνορία) ἀναλαμβάνουν τὴ σπουδὴ καὶ κατήχηση τῶν παιδιῶν. Καὶ οἱ μὲν χριστιανοὶ Γονεῖς, στὶς περισσότερες περιπτώσεις –καὶ ἰδίως στὴ σύγχρονη ἐποχὴ!– δὲν ἀνταποκρίνονται συνήθως στὴν ἱερὴ αὐτὴ ἀποστολή τους. Ἔτσι, παραμένει μόνον ὁ παράγων τῆς ἐκκλησιαστικῆς Κοινότητος, δηλαδή τῆς Ἐνορίας.

Ἐσὺ, ἐπομένως, ὡς Ἐφημέριος καὶ Ποιμὴν τῆς Ἐνορίας σου ἔχεις κανονικὴ ἀρμοδιότητα καὶ ὑποχρέωση νὰ διδάξεις καὶ νὰ κατηχήσεις τὰ παιδιὰ τῆς Ἐνορίας σου. Τὸν τρόπο σπουδῆς καὶ διδαχῆς τῶν βαπτισμένων παιδιῶν θὰ τὸν ἐπιλέξεις ὁ ἴδιος. Ὑπάρχει ὁ παραδοσιακὸς θεσμὸς τῶν Κατηχητικῶν Σχολειῶν. Ἐὰν ὁ θεσμὸς αὐτὸς εὐδοκιμεῖ στὴν Ἐνορία σου, μπορεῖς νὰ συνεχίσεις νὰ τὸν ἀξιοποιεῖς. Σὲ διαφορετικὴ περίπτωση, ἀναζήτησε ἄλλους τρόπους καὶ μεθόδους κατήχησης καὶ οἰκοδομῆς τῶν παιδιῶν. Στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, ἐδῶ καὶ 40 χρόνια, ἐγκαινιάσαμε τὸν θεσμὸ τῶν «Ἐνοριακῶν Νεανικῶν Κέντρων», ὁ ὁποῖος ἔκτοτε λειτουργεῖ μὲ ἀρκετὴ ἐπιτυχία. Μάθε περισσότερα, γιὰ τὴν λειτουργία τῶν Κέντρων αὐτῶν καὶ ἄρχισε νὰ ἐπιδιώξεις τὴ σύσταση ἐνὸς τέτοιου Κέντρου καὶ γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς Ἐνορίας σου, σὲ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς γονεῖς καὶ διδασκάλους τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων.

«Ἐναλλακτική» πρόταση: Ἀγάπη Θεοῦ

Ἄρχιμ. Γρηγορίου Γ. Λίχα
Ἱερέας Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Πρόσφατα, περιοδικὸ εὐρείας κυκλοφορίας ἔκανε ἔρευνα σχετικὰ μὲ τοὺς φόβους τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Εἶχαν δὲ οἱ ὑπεύθυνοι τῆς ἔρευνας τὴ σκέψη, πὼς ρωτώντας ἐκλεγμένους ἀντιπροσώπους τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, βουλευτές, θὰ εἶναι πῶς στοιχειοθετημένο καὶ εὐγλωττο τὸ πόρισμά τους. Ἔτσι ρώτησαν 26 βουλευτές γιὰ νὰ τοὺς ἀποκαλύψουν τοὺς τρεῖς μεγαλύτερους φόβους τους. Τί φοβοῦνται περισσότερο σήμερα.

Κάποιες ἀπαντήσεις ἦταν προσχηματικοὶ φόβοι, ποὺ ὑπέθαλπαν ἐπικοινωνιακὰ τερτίπια. Δηλαδή, τοὺς ἀνέφεραν οἱ ἐρωτώμενοι θέλοντας νὰ προβάλλουν σύγχρονο καὶ εὐαίσθητο προφίλ. Ἔτσι μίλησαν γιὰ ὑπερμετρὲς περιβαλλοντολογικὲς ἐπιβαρύνσεις, γιὰ διευρυνόμενη κοινωνικὴ ἀνισότητα, γιὰ ἀπώλεια κοινωνικῆς εὐθύνης, γιὰ πολιτικὲς ἀλαζονεῖες, καὶ ἄλλες «ἀόριστες» σκέψεις. Κάποιος θυμῆθηκε καὶ τὸν Ροῦσβελτ ποὺ ἔλεγε: «ὁ μεγαλύτερος φόβος εἶναι τὸ γεγονός ὅτι φοβόμαστε». Ἐνας ἄλλος εἶπε ὅτι δὲν θέλει νὰ ἀναφέρει τοὺς φόβους του, γιὰ νὰ τοὺς... ξορκίσει. Καὶ ὅλοι σχεδὸν ἀνέφεραν τὴν υἰεὶα τῆς οἰκογενείας τους καὶ τῶν δικῶν τους. Μόνο μία πολιτικὸς δήλωσε τρεῖς «ἀσυνήθιστους» φόβους: Τὴ «νέα τάξη» σκέψης καὶ προπαγάνδας, τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὀργὴ τοῦ λαοῦ.

Ἄν ὅμως μᾶς ἐνδιαφέρουν ἐγγυημένες καὶ ὀλοκληρωμένες προτάσεις, προστρέχοντας στὶς ἐξαγιασμένες «πρακτικὲς» τῆς Ἐκκλησίας μας, βρίσκουμε τὴ μέθοδο ποὺ βίωνε καὶ ὑπεδείκνυε ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος (ποὺ γιορτάζαμε αὐτὲς τὶς μέρες, στὶς 17 Ἰανουαρίου): «Ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι τὸν Θεό, γιὰ τὸν ἀγαπῶ. Ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν

φόβον (Α΄ Ἰωάννου 4,18)». Οὔτε τὸ φόβο τῆς Ἵπέρτατης Δύναμης δὲν ὑπολόγιζε ὁ Ἅγιος, ἀφοῦ εἶχε δώσει σωστὴ κατεύθυνση, εἶχε μεταποιήσει τὰ αἰσθήματά του. Ἀπὸ τοὺς ἀγχωτικὸς καὶ βασανιστικὸς φόβους εἶχε περάσει στὴν «καθ' ὑπερβολὴν ὁδόν» τῆς Ἀγάπης (Α΄ Κορινθίους 12,31). Ὅταν κυριαρχεῖ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὅλα παίρνουν τὸ ἄρωμά Του, ἀλληλένδετο μὲ ἀνείπωτη χαρὰ καὶ τὴ γαλήνη Του. Καὶ –φυσικά– ἐδῶ ἐξαλείφεται κάθε φόβος.

Τὸ νὰ περιοριζόμαστε στὴν «υἰεὶα τῶν δικῶν μας» εἶναι μιὰ μορφὴ φιλαυτίας, ποὺ στενεύει πολὺ τοὺς ὀρίζοντες τῆς ψυχῆς. (Τὸ ὑποσημείωσε χαριτολογώντας καὶ ὁ δημοσιογράφος ποὺ κατέγραφε τὴν ἔρευνα, μὲ μιὰ καυστικὴ ἐρωτησοῦλα: «Γιὰ τοὺς δικούς σας πρῶτα, ἔ;»). Σὰν ξανοιχτοῦμε στὴν ἀπεραντοσύνη τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ συνάνθρωπό μας, γεμίζει ἡ ζωὴ μας, καὶ δὲν μένει χῶρος γιὰ φτηνοὺς φόβους. Καὶ ὅλη ἡ ὑπαρξὴ παίρνει ἀνοδικὴ πορεία, ἀφοῦ πλησιάζοντας τὸ διπλανό μας, ἐγγίζουμε τὸν Θεό. Καὶ «ὁ συντομότερος δρόμος γιὰ τὸν Θεὸ περνάει ἀπὸ τὸν συνάνθρωπό μας».

Διαφορετικὰ, ἐκτρέπεται ὁ φυσικὸς νόμος καὶ ὁ ἄνθρωπος ξεπέφτει σὲ πράγματα εὐτελιστικὰ καὶ ἀνεπίτρεπτα· καταντᾷ «homo homini lupus (= ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἄνθρωπο λύκος)», ὅπως ἔλεγε ὁ Ρωμαῖος ποιητῆς Πλαῦτος. Τότε δὲν καταλύεται μόνο ἡ δημοκρατία, ἀλλὰ ζουγκλοποιεῖται κάθε μορφὴ κοινωνίας. Καὶ μέσα της θὰ φυτοζωεῖ καὶ θὰ φθίνει κάθε εὐαίσθητη κίνηση. Πρῶγμα ποὺ πρέπει ὑπερβαλλόντως νὰ μᾶς «φοβίζει», γιὰ νὰ ὑπερβαίνουμε «σωστά» τοὺς ἄλλους φόβους μας.

«Ποιά τὰ πεπραγμένα μας;»

Πρωτοπρ. κ. Στυλιανού Ἀνανιάδη
Ἱερέως Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ

Κυριακὴ πρὸ τῶν Φώτων ὀνομάζεται καὶ εἶναι αὐτὴ ἡ Κυριακὴ, γιατί προηγεῖται τῆς μεγάλης γιορτῆς τῶν Θεοφανείων τῶν Φώτων. Καὶ αὐτὲς τὶς μέρες μεταδόθηκαν, μὲ τὰ μέσα ἐνημερώσεως, σ' ὅλα τὰ πλάτη καὶ μήκη τῆς γῆς, τὰ διαγγέλματα τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν τῆς οἰκουμένης. Σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ νέου ἔτους. Ποσοὶ ὅμως ἄκουσαν καὶ τὸ διάγγελμα τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴ γῆ; Καὶ τί μᾶς λέει στὸ διάγγελμα Του ὁ Παντοκράτορας Θεός;

«Μετανοεῖτε». Πρόκειται λοιπὸν γιὰ τὴ Μετάνοια, ὅπως τὸ διατύπωσε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, φωτισμένος ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Τὴ μετάνοια ἄλλωστε διδάξαν οἱ προφῆτες καὶ ἡ μετάνοια ἦταν καὶ τὸ πρῶτο κήρυγμα τοῦ Κυρίου. Θέμα διαχρονικὸ καὶ πάντα ἐπίκαιρο.

1. Ἀνάγκη ἀπολογισμοῦ.

Ἀλλὰ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μετάνοια; Ἀσφαλῶς ναί. Γιατί «ὁ κόσμος παράγεται» (Α' Ἰω. 2,17). Καὶ τί θὰ πεῖ αὐτό; Θὰ πεῖ ὅτι ὁ μάταιος, ὁ ὑλικὸς κόσμος, περνᾷ, φεύγει, ὅπως ἐπίσης περνᾷ καὶ χάνεται ἡ ὅποια ἐπιθυμία ποὺ προκαλοῦν τὰ ἀγαθὰ καὶ οἱ ἀπολαύσεις τοῦ παρόντος χρόνου, τοῦ κόσμου. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ἐφαρμόζει τὸ θέλημα καὶ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ «μένει εἰς τὸν αἰῶνα». Καὶ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἱστορία τί ἄλλο κάνουν, παρὰ νὰ βεβαιώνουν ὅτι ὁ ὑλικὸς κόσμος βαδίζει πρὸς τὸ τέλος, πρὸς τὸ θάνατο; Ποῦ εἶναι τὰ ἀρχαῖα Ἔθνη; Ποῦ οἱ Βαβυλώνιοι, Ἀσσύριοι, Φοῖνικες καὶ Καρχηδόνιοι, ἡ κοσμοκράτειρα Ρώμη, ἡ χιλιετῆς ἀκτινοβολία τοῦ Βυζαντίου; Ἐὰν ἔμεινε κά-

τι ἀπὸ τοὺς πολιτισμοὺς ἐκείνους, εἶναι τοῦτο ἔργο τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ λογικοῦ, εἴτε ἔργα τέχνης εἶναι αὐτά, εἴτε τῆς διάνοιας πτήσεις καὶ τῶν σοφῶν λόγια καὶ ἀποφθέγματα.

Ἔτσι, τὸ φυσικὸ συμπέρασμα ὅλων αὐτῶν ποὺ ἀναφέραμε ὡς τώρα εἶναι νὰ κάνουμε ἕναν ἀπολογισμὸ τῶν προσωπικῶν μας «πεπραγμένων» καὶ νὰ ἐκτιμήσουμε τὸ πόσον:

2. Πολύτιμος εἶναι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας.

Δῶρο τοῦ Θεοῦ πανάκριβο ὁ χρόνος. Πολύτιμος μαργαρίτης. Ἀξίζει τόσο ὅσο δὲν ἀξίζει τὸ χρῆμα τῆς γῆς. Γι' αὐτὸ ὁ ἱερός Χρυσόστομος, λέει:

«Τίποτε ἄλλο δὲν πρέπει νὰ λυπᾶσαι τόσο ὅσο τὸ χρόνο σου. Ἄν χάσεις καὶ ξοδέψεις χρήματα, θὰ μπορέσεις νὰ τὰ ἀποκτήσεις καὶ πάλι. Ἄν ὅμως χάσεις τὸ χρόνο σου, εἶναι πολὺ δύσκολο, νὰ τὸν ξαναποκτήσεις. Διότι πολὺ ἐλάχιστος εἶναι ὁ χρόνος ποὺ μᾶς ἔχει χαρισθεῖ στὴν παροῦσα ζωή».

Καὶ ποιὸ τὸ καθῆκον μας; Νὰ ἐρευνήσουμε τὰ «πεπραγμένα μας». Τί ἔκανα ὡς τώρα; Τί εἶπα; Τί ἔπρεπε νὰ κάνω καὶ δὲν ἔκανα; Καὶ δὲν ἔχει βέβαια σημασία τὸ ὅτι ἴσως δὲν βρισκόμαστε ὅλοι στὰ τέλη τῆς ζωῆς μας. Βρισκόμαστε πάντως σ' ἕνα σταθμὸ, στὴν ἀλλαγὴ τοῦ χρόνου. Ἐξ ἄλλου δὲν γνωρίζουμε, πότε θὰ μᾶς καλέσει ὁ Κύριος κοντά Του. Κι ἐκεῖνος μᾶς συνέστησε: «Γίνεσθε ἔτοιμοι», διότι δὲν γνωρίζετε τὴν ἡμέρα οὔτε τὴν ὥρα τῆς ἀναχωρήσεώς σας ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτό (Ματθ. 24,44).

Ἐὰς βροῦμε, λοιπόν, τὶς μέρες αὐτές, κατάλληλο τόπο καὶ χρόνο καὶ μετὰ ἀπὸ θερμῆ προσευχῆ, ἃς ἀρχίσουμε τὴν ἔρευνα τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἐὰς ἐρευνήσουμε δηλαδή «τὸ ἡμέτερον συνειδός», τὴ συνείδησή μας, γιὰ τὰ λόγια, τὶς πράξεις καὶ τὶς σκέψεις μας. Πῶς πέρασε τὸ 2008; Ποιές ἀμαρτίες διαπράξαμε καὶ γιὰτί; Ποιούς λυπήσαμε; Καὶ ποιά καλὰ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἐκάναμε; Νὰ βροῦμε δηλ. τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ τῆς διαγωγῆς μας. Κι ἔτσι νὰ πάρουμε νέες ἀποφάσεις, διορθωτικές, γιὰ Μετάνοια, γιὰ περισσότερη συνέπεια καὶ θερμότερη ἀγάπη γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὸν πλησίον μας. Ἐλλά, ἃς δοῦμε τώρα.

3. Ποιά πρέπει νὰ εἶναι τὰ ἔργα τῆς ζωῆς μας;

Πρῶτα-πρῶτα νὰ προσέξουμε τὴ σπατάλη τοῦ χρόνου, γιὰτί ἀπὸ τὸν τωρινὸ χρόνο ἐξαρτᾶται ἡ αἰωνιότητα. Ἡ ζωὴ μας εἶναι ἓνα ἄθροισμα χρονικῶν στιγμῶν, ὅπως οἱ ψηφίδες μιᾶς ψηφιδωτῆς εἰκόνας. Ἐὰς μά-

θουμε νὰ γεμίζουμε κάθε στιγμή μὲ ἓνα καθήκον. Στὴν Ἁγία Γραφή καὶ Πατερικὴ παράδοση ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια εἶναι ἡ σταθερὴ ἐγγύηση γιὰ ἀνόρθωση ἀπὸ τὴν πτώση καὶ κάθαρση ἀπὸ τὰ ψυχοφθόρα πάθη καὶ ἡ ἀφετηρία στὴν πορεία πρὸς τὴ θέωση. Καὶ ὡς πρῶτος καρπὸς τῆς μετάνοιας εἶναι ἡ ἐξομολόγηση, ἐφ' ὅσον μὲ αὐτὴ κερδίζεται ἡ θεραπεία καὶ ἡ κάθαρση τῆς ψυχῆς καὶ ἐγκαινιάζεται ἡ καινούρια ἐν Χριστῷ ζωὴ τοῦ πιστοῦ. Ἐπειτα ἀκολουθοῦν τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης. Καὶ τέλος, ἔχουμε τὴν πίστη, τὸν πολυτιμότερο θησαυρό, ποὺ πρέπει, νὰ κρατήσουμε ἀμόλυτο. «Κράτει ὃ ἔχεις», ὅπως μᾶς φωνάζει ὁ Θεός (Ἄποκ. 3,11).

Ἐγαπητοί μου. Μὲ τὸν Χριστὸ ὁδηγὸ καὶ ἐμπνευστὴ τῶν πόθων καὶ τῶν ἀποφάσεων μας, μὲ τὸν Χριστὸ πηγὴ καὶ χορηγὸ τῆς αἰώνιας ζωῆς νὰ προχωρήσουμε ὅλοι πρὸς τὴ χαρὰ, τὴ δόξα καὶ τὴν μακαριότητα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Καλὴ χρονιά.

Νέα Ἐθιμικὴ καὶ Πνευματικὴ Ἀφειτηρία

Μ. Γ. Βαρβούνη,

Ἀναπληρωτὴ Καθηγητὴ Λαογραφίας
στὸ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ἡ πρώτη τοῦ νέου ἔτους ἀποτελεῖ, ἐκ τῶν πραγμάτων, κρίσιμη καὶ ὀριακὴ ἀφειτηρία γιὰ τὴ ζωὴ ὄλων μας. Σταθμὸ ἀπολογισμῶν, ἀλλὰ καὶ ξεκίνημα νέων σχεδιασμῶν, ἢ Πρωτοχρονιά συγκεντρώνει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῶν λεγόμενων διαβατηρίων ἑορτῶν, κατὰ τις ὁποῖες ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν βάσιμη αἴσθηση ὅτι ὀλοκληρώνει μιὰ φάση τῆς ζωῆς του καὶ περνᾷ σὲ μιὰ ἄλλη, διάδοχη. Καὶ ὡς διαβατήρια στιγμή προσδιορίζεται ἐπίσης ἀπὸ τις λεγόμενες διαβατήριες τελετουργίες, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν λαϊκῶν λατρευτικῶν ἐθίμων μας.

Καὶ γιὰ τὴν Πρωτοχρονιά ἰσχύουν ὅσα γράφτηκαν γιὰ τὰ Χριστουγεννιάτικα ἔθιμά μας: στὴν ἑλληνορθόδοξη παράδοση, οἱ κάθε εἴδους κληρονομιῆς καὶ τάσεις ἔχουν ὁμογενοποιηθεῖ «ἐν πνεύματι», ἔχουν κυριολεκτικὰ πνευματοποιηθεῖ καὶ ἔχουν συναπαρτίσει μιὰ ἐθιμικὴ σειρὰ μὲ ἔντονη σχέση πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη καὶ τὴν λατρευτικὴ ζωὴ. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτῆ, τὰ κάθε εἴδους πρωτοχρονιάτικα ἔθιμα ἔχουν τὴν ὑπόσταση μιᾶς νέας ἀρχῆς, καὶ τείνουν νὰ θωρακίσουν ἐθιμικὰ καὶ συμβολικὰ τὸ ξεκίνημα αὐτό.

Ἡ οὐσία τῆς νέας ἀφειτηρίας στὴ ζωὴ καὶ στὴ δράση ὄλων μας, ἀλλὰ καὶ ἐνὸς ἐκάστου ξεχωριστά, εἶναι βασικὴ καὶ γιὰ τὴν χριστιανικὴ πνευματικὴ ὑπόστασή μας. Νέες ἀφειτηρίες σημαίνουν πάντοτε νέους προσανατολισμούς, ποὺ ὑπὸ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ μέσα στὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ μποροῦν νὰ εἶναι ἀναγεννητικοί, ψυχωφέλιμοι καὶ σωτηριώδεις. Ἀπάρνηση παλαιῶν λανθασμένων συνηθειῶν, ἀποκήρυξη

τοῦ ἐφάμαρτου παρελθόντος, ζωὴ πιὸ κοντὰ στὴν εὐαγγελικὴ διδασκαλία καὶ τὴν Ἐκκλησία, εἶναι στόχοι ποὺ μποροῦν νὰ ἐπιδιωχθοῦν δραστικότερα, μὲ τὸ ξεκίνημα μιᾶς νέας χρονιάς. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ καλλίτερες, πιὸ ἀδελφικὲς σχέσεις μὲ τοὺς συνανθρώπους μας, μεγαλύτερος σεβασμὸς πρὸς τὸ φυσικὸ περιβάλλον, περισσότερη ἀγάπη καὶ συγχωρητικότητα σὲ ὅλες τις στιγμὲς καὶ τις πτυχὲς τοῦ βίου μας.

Στὴν ἴδια κατεύθυνση, ἀπὸ τὴν ἐθιμικὴ ὁδὸ, ἀλλὰ μὲ πιὸ πνευματικὴ διάθεση, ὀδηγοῦν καὶ τὰ λαϊκὰ ἔθιμα τῆς ἴδιας περιόδου: ὁ καθαγιασμὸς καὶ ἡ συναντίληψη τῆς φύσης, μέσω τοῦ νεροῦ τῆς βρύσης, τῶν καρπῶν καὶ στοιχείων τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἢ στοργὴ καὶ ἡ ἔμπρακτη ἀγάπη πρὸς τὰ οἰκόσιτα ζῶα, ἢ ἐξάρτηση τοῦ μέλλοντος ἀπὸ τὴν προσπάθεια ἐξευμενισμοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἄν σκεφθοῦμε ἀφαιρετικὰ, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι αὐτὲς εἶναι οἱ κύριες παράμετροι τῶν ἐθίμων τῆς ἑορτῆς.

Ὑπάρχουν φυσικὰ καὶ ἐδῶ ξενόφερτες συνήθειες, ποὺ τείνουν πρὸς τὴν ἀποπνευματοποίηση καὶ τὴν ἐκκοσμίκευση: Τὰ κάθε εἴδους τυχερὰ παιχνίδια, τὰ «ρεβεγιόν», ποὺ κάποτε ἐμποδίζουν τὸν καθιερωμένο καὶ καθολικὸ οἰκογενειακὸ ἐκκλησιασμὸ γιὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Περιτομῆς τοῦ Κυρίου καὶ τὴ μνήμη τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἀκόμη καὶ ἡ μορφὴ τοῦ κοκκινοντυμένου καὶ δυτικότροπου Ἄι Βασίλη. Ὅλα ὁμῶς αὐτὰ μποροῦν νὰ ἀπομονωθοῦν καὶ νὰ ἀντιμετωπιστοῦν μέσα σὲ ἕνα ὑγιὲς χριστιανικὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, μὲ ἀγάπη, σεβασμὸ, ἀλληλοκατανόηση καὶ διάλογο.

Μόνο ἂν δοῦμε τὶς ἐθιμικὲς συνήθειες τῆς Πρωτοχρονιάς μέσα στὸ περιβάλλον αὐτό, θὰ μπορέσουμε νὰ διακρίνουμε, πίσω ἀπὸ τὴν λαμπερὴ καὶ ἐντυπωσιακὴ πρόσοψη, τὴν βαθύτερη οὐσία τῶν ἐθιμικῶν τελετουργιῶν καὶ τῶν ἑορτασμῶν. Τὴν ἀνάγκη δηλαδὴ νὰ βιώσουμε τὴν ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, ἢ ὅποια, σὲ κάθε περίπτωση, ταυτίζεται μὲ τὴν ἀλήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, καὶ τὴν ἀμεσότητα ἐνὸς νέου ξεκινήματος στὴ ζωὴ μας, προσωπικὴ, οἰκογενειακὴ, κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ, μὲ

ἀφορμὴ τὸ ξεκίνημα ἐνὸς ἀκόμη χρόνου.

Τὸ μεγάλο κέρδος τῶν ἐλληνικῶν λαϊκῶν λατρευτικῶν ἐθίμων εἶναι ὅτι ἀποτελοῦν γέφυρες νοητὲς ἀνάμεσα στὸ ὑλικὸ καὶ τὸ ὑπερφυσικὸ, ἀνάμεσα στὸ ἐδῶ καὶ τὸ ἐπέκεινα. Θὰ εἶναι πραγματικὰ κέρδος μεγάλο ἂν κατορθώσουμε ἀπὸ τὶς ἐθιμικὲς διατυπώσεις νὰ ἀναχθοῦμε στὶς πνευματικὲς ἀφετηρίες τῆς ἐλληνορθόδοξης παράδοσής μας, καὶ νὰ κάνουμε τὴν Πρωτοχρονιά ἓνα οὐσιαστικὸ νέο ξεκίνημα γιὰ τὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ δράση μας.

Ἄρχιμ. κ. Γεωργίου Στέφρα
Πρωτοσυγγέλλου Ἱεραῶς Μητροπόλεως Σταγῶν καὶ Μετεώρων

Στὸ Ἱερατικὸ Συνέδριον τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 2008 τῆς Ἱ. Μ. Σταγῶν καὶ Μετεώρων ὁ Πανος. Ἄρχιμ. π. Χρυσόστομος Παπαθανασίου, Ἱεροκλήρου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, προσκεκλημένος ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη κ. Σεραφεῖμ, προσέφερε τὴν δευτέρη εἰσήγησή του μὲ θέμα «Σημάδια Πίστεως».

Ἡ ἀντιθρησκευτικὴ καὶ ἀντορθόδοξη πολεμικὴ, ποὺ ἔχει παρατηρηθεῖ τὸν τελευταῖο καιρὸ στὰ Μ.Μ.Ε. –καὶ ὄχι μόνον– ὑπαγόρευσε τὸ θέμα αὐτῆς τῆς εἰσηγήσεως. Κάποιοι χριστιανοί, φαίνεται, προβληματίζονται ἢ σκανδαλίζονται, ἄλλοι ἴσως κλονίζονται σὲ θέματα πίστεως καὶ κάποιοι μπορεῖ νὰ σκέπτονται ὅτι ἡ Ἐκκλησία στὴν ἐποχὴ μας χάνει τὸ κύρος καὶ τὴν ἐπιρροή της ἢ τὴν ἐπίδρασή της στὸ λαό.

Ἐπειδὴ ἡ πραγματικότητα στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο δὲν εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὴ, κρίθηκε χρήσιμο νὰ ἀναφερθοῦν διάφορα στοιχεῖα, ποὺ μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς «σημάδια πίστεως». Πιστεύουμε ὅτι καὶ μόνον ἡ ἀναφορά τους θὰ ἔχει καθησυχαστικὴ ἐπίδραση καὶ μπορεῖ νὰ στηρίξει στὴν πίστη τοὺς κλονιζομένους. Στὴν εἰσήγησιν ἀναφέρθηκαν δέκα συγκεκριμένα σημάδια πίστεως, τὰ ὁποῖα καὶ ἀναφέρουμε μὲ τὸν τρόπο μας.

1. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, ὅπως καὶ σήμερα ἡ κυκλοφορία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐπισήμου βιβλίου τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ εἶναι καὶ ἡ πρώτη πηγὴ τῶν τῆς πίστεώς μας, δὲν ἔχει σημειώσει οὔτε κρίση οὔτε μείωση στὸν

ἀριθμὸ τῶν ἀντιτύπων της. Μάλιστα ἡ κυκλοφορία της εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα βιβλία, ποὺ σημαίνει ὅτι ὁ λαὸς μας –ὅπως καὶ ἄλλοι ὀρθόδοξοι λαοί– παρουσιάζει χαρακτηριστικὴ πείνα καὶ δίψα γιὰ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ.

2. Ἀπὸ Ἑλληνες καὶ ξένους σχολιάζεται εὐμενῶς τὸ γεγονὸς τῆς οἰκοδομικῆς δραστηριότητος τῆς Ἐκκλησίας μας. Σὲ ὅλες τὶς περιοχὰς τῆς Χώρας χτίζονται συνεχῶς καινούργιοι καὶ μάλιστα μεγαλοπρεπέστατοι ἱεροὶ ναοί, γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἐκκλησιαζομένων. Ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες Χῶρες, ποὺ μὲ τὴν ἱεραποστολικὴ ἐργασία αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, χτίζονται νέοι καὶ εὐρύχωροι ναοί. Αὐτὸ βέβαια δὲν παρατηρεῖται σὲ ἄλλες Ἐκκλησίες, τῶν ὁποίων τὰ μέλη μειώνονται. Ἐκεῖ οἱ ναοὶ τοὺς πωλοῦνται ἢ μετατρέπονται γιὰ ἄλλες χρήσεις.

3. Στὴ Χώρα μας ἐπὶ δεκαετίες παρατηρεῖται συνεχῆς αὐξηση τοῦ Μοναχισμοῦ. Πληθαίνουν οἱ μοναχοὶ (ἄνδρες ἢ γυναῖκες) καὶ ἰδρύονται νέες Ἱ. Μονές. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνον στὸ Ἅγιον Ὄρος ἀλλὰ καὶ σὲ ἀρκετὰς ἄλλες περιοχὰς τῆς Πατρίδος μας.

4. Ἐντυπωσιάζει πολλοὺς καὶ προκαλεῖ σχόλια ἢ πληθώρα τῶν προσκυνητῶν ποὺ παρατηρεῖται σὲ πολλὰ ἱερὰ προσκυνήματα τῆς Χώρας. Ἡ αὐξανομένη συρροὴ τῶν εὐλαβῶν καὶ ἄλλων προσκυνητῶν ἐκφράζει τὴν ἀποδιδόμενη ἀπὸ τὸ λαὸ τιμὴ σὲ διαφόρους Ἁγίους μας. Οἱ προσκυνητὲς τιμοῦν τοὺς Ἁγίους γιὰ πνευματικοὺς λόγους. Ζη-

τοῦν τῆ μεσιτεία τους γιὰ τὴν παροχὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ τῆς χάριτος καὶ τῶν εὐλογιῶν του ἢ γιὰ τὴ βοήθειά τους σὲ θέματα ὑγείας ἢ ἀναγκῶν τους.

5. Ἐχει ὀψωδῆποτε σημασία καὶ ἡ συνεχῆς αὐξηση τῶν εὐλαβῶν χριστιανῶν, ποὺ καταφεύγουν σὲ Ἰ. Μονές ἢ σὲ Ἰ. Ναοὺς καὶ ἀναζητοῦν πνευματικὸ-ἐξομολόγο γιὰ τὴν τακτοποίηση τοῦ ἐσωτερικοῦ τους κόσμου, γιὰ τὸ ψυχικὸ τους ξεκούρασμα ἢ γιὰ πνευματικὴ βοήθεια ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ ἐπιτύχουν μεγαλύτερη προσέγγιση καὶ βίωση τοῦ Θεοῦ. Μεγάλῃ σημασία ἔχει ἐπίσης ὅτι παρατηρεῖται μεγάλῃ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν στὴ Θεία Κοινωνία.

6. Στὶς ἡμέρες μας αὐξάνεται συνεχῶς τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν χριστιανῶν γιὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μελέτη πατερικῶν κειμένων ἀποτελεῖ πνευματικὴ τροφὴ καὶ προσελκύει ὄχι μόνο ὠρίμους καὶ ἡλικιωμένους ἀλλὰ καὶ πολλοὺς νέους στὴν ἡλικία. Γι' αὐτὸ κυκλοφοροῦν πολλὰ πατερικὰ βιβλία καὶ κατὰ διαστήματα προστίθενται νέα.

7. Πολλοὶ χριστιανοί, ἀκόμη καὶ ἄτομα ποὺ δὲν δείχνουν θρησκευόμενα καλοῦν κατὰ διαστήματα στὸ σπίτι ἢ στὸ κατάστημά τους τὸν ἱερέα γιὰ νὰ τοὺς τὸ ἀγιάσει. Ζητοῦν νὰ τελέσει ἓνα Ἀγιασμὸ ἢ ἓνα Εὐχέλαιο. Αἰσθάνονται, φαίνεται, τὴν ἀνάγκη νὰ λάβουν τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

8. Σὲ συζητήσεις διαφορῶν γίνεται συχνὰ λόγος καὶ ἀναφορὰ γιὰ ποικίλα θέματα ἢ προβλήματα τους, γιὰ τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦν νὰ πληροφορηθοῦν τί λέγει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἢ ποιὸ εἶναι τὸ θέλημά του.

9. Κατὰ διαστήματα –ἔστω καὶ ἀραιὰ– ἀπὸ ἀρκετοὺς χριστιανοὺς ζητεῖται ἡ βοήθεια Ἀγίων –πολὸ γνωστῶν καὶ προσφιλῶν ἢ καὶ νεοφανῶν, οἱ ὁποῖοι μέχρι «χθές» τοὺς ἦσαν ἄγνωστοι. Αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη τῆς βοήθειάς τους.

10. Ὁ ἐκκλησιασμὸς τῶν χριστιανῶν, μάλιστα νέων στὴν ἡλικία, γίνεται συχνὰ θέμα συζητήσεων καὶ σχολίων. Κατὰ διαστήματα ὁ ἀριθμὸς τους αὐξάνει καὶ οἱ ναοὶ γεμίζουν μετὰ τὴν παρουσία τους. Τὸ φαινόμενο ἀποτελεῖ μαρτυρία ὅτι πολλοὶ ποθοῦν τὴν κοινωνία τους μετὰ τὸν Θεὸ καὶ ζητοῦν τὴν εὐλογία καὶ τὴ χάρη του στὴ ζωὴ τους. Στοιχεῖα δηλαδὴ ποὺ παρέχονται σίγουρα κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία στοὺς θεάρεστα ἐκκλησιαζομένους.

Ὅλα αὐτὰ καὶ ἴσως πολλὰ ἄλλα, ποὺ θὰ μπορούσαν ἀκόμη νὰ ἀναφερθοῦν, μᾶς βεβαιώνουν ὅτι «Ζῆ Κύριος ὁ Θεός» καὶ μᾶς θυμίζουν τὴν πληροφορία τῆς Ἀγίας Γραφῆς ὅτι ὁ Θεός «οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφήκεν», δὲν ἄφησε ἀμάρτυρο καὶ ἄγνωστο στὴν ἀνθρωπότητα τὸν ἑαυτοῦ του (Πράξ. ιδ' 17).

Ἡ πίστη στὸ Θεὸ εἶναι θέμα προσωπικὸ τοῦ καθενός. Ὅποιος ἐπιθυμεῖ τὴν κοινωνία μετὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴν καλὴ σχέση μαζί του, μπορεῖ νὰ τὴν ἔχει. Ἄν ὅμως κάποτε κάτι δὲν πάει καλά, τότε μετὰ τὸν ἀγώνα, μετὰ τὴν ἔρευνα καὶ μετὰ τὴν ἀναζήτηση μπορεῖ νὰ διορθωθεῖ, ὥστε νὰ εἶναι ὁ Θεὸς μαζί μας. Καὶ ὅταν ἔχουμε τὸν Θεὸ μαζί μας δὲν φοβόμαστε τίποτα. Διότι «εἰ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν».

Ἐκ τῆς σοφίας τῶν Πατέρων Λόγος ΙΔ΄, Περὶ Φιλοπτωχίας Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου*

Ἐπιλογή, ἐρμηνεία καὶ ἐπιμέλεια κειμένου,
Γεωργίας Κουνάβη, Θεολόγου

«Ἄνδρες ἀδελφοί, πτωχοὶ ὅπως καὶ ἐγώ, διότι ὅλοι εἴμεθα πτωχοὶ καὶ ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τῆς θείας χάριτος. Δεχθεῖτε τὸν λόγον μου, περὶ φιλοπτωχίας, ὅχι μὲ ἀδιαφορία, ἀλλὰ μὲ καλὴ διάθεση, γιὰ νὰ γίνετε πλούσιοι μὲ τὴν ἀπόκτηση τῆς βασιλείας. Δὲν εἶναι, ὅμως, καθόλου εὐκόλο νὰ βρεῖ κανεὶς τὴν σπουδαιότερη ἀρετὴ καὶ νὰ τῆς δώσει τὴν πρώτη θέση... Σὲ ὅ,τι λοιπὸν μὲ ἀφορᾷ, προκειμένου νὰ ξεχωρίσω τὴν ἀρετὴ τῆς φιλοπτωχίας σκέπτομαι ὡς ἐξῆς.

Καλὲς εἶναι οἱ τρεῖς ἀρετές, ἡ πίστις, ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ ἀγάπη. Ἡ φιλοξενία εἶναι πολὺ καλὸ πρᾶγμα. Ἡ φιλαδελφία ἐπίσης εἶναι καλὸ, καὶ μάρτυρας γι' αὐτὸ εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος καταδέχτηκε ὅχι μόνον νὰ ὀνομασθεῖ ἀδελφός μας, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποφέρει γιὰ μᾶς. Ἡ φιλανθρωπία εἶναι καλὸ. Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἀνεξικακία εἶναι καλὸ. Καὶ σ' αὐτὸ μάρτυρας εἶναι πάλι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἡ πραότης εἶναι καλὸ, ὅπως καὶ ὁ ζῆλος. Ὁ ὑποπιασμός τοῦ σώματος εἶναι καλὸ. Ἡ προσευχὴ καὶ ἀγρύπνια εἶναι καλὸ. Ἄς σὲ πείσει γι' αὐτὸ ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ τὸ πάθος ἀγρυπνοῦσε καὶ προσευχόταν.

Ἡ ἀγιότης καὶ ἡ παρθενία εἶναι καλὸ. Ἄς σὲ πείσει γι' αὐτὸ ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος τακτοποίησε τὸ θέμα αὐτὸ καὶ βράβευσε μὲ δικαιοσύνη καὶ τὸν γάμο καὶ τὴν ἀγαμία. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε ἀπὸ Παρθένο, τὸ ἔκαμε, γιὰ νὰ τιμήσει τὴν γέννηση καὶ νὰ δοξάσει τὴν παρθενία. Ἡ ἐγκράτεια εἶναι καλὸ. Ἡ ἐρημία καὶ ἡσυχία εἶναι καλὸ. Εἶναι καλὸ ἡ λιτότης. Ἡ ταπει-

νοφροσύνη εἶναι καλὸ. Καὶ τὸ σπουδαιότερο παράδειγμα γι' αὐτὸ εἶναι ὁ Σωτήρας καὶ Κύριος τῶν ὅλων. Ἡ ἀκτημοσύνη καὶ ἡ περιφρόνηση τῶν χρημάτων εἶναι πολὺ καλὸ. Καλὸν εἶναι καὶ ἡ θεωρία, καλὸν εἶναι καὶ ἡ πράξις. Ἡ μὲν θεωρία ἐπειδὴ μᾶς ἀνυψώνει ἀπὸ τὰ γήινα καὶ μᾶς ὁδηγεῖ στὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ δὲ πράξις ἐπειδὴ ὑποδέχεται καὶ ὑπηρετεῖ τὸ Χριστό, καὶ ἀποδεικνύει μὲ τὰ ἔργα τὴν ἀγάπη. Ἡ κάθε μία ἀπ' αὐτὰς τὶς ἀρετὰς εἶναι ἕνας δρόμος, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία... Ἐὰν ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ τὸ Χριστό, θεωρεῖ τὴν ἀγάπη ὡς τὴν πρώτη καὶ μεγαλύτερη ἐντολή, τότε ὡς τὸ καλύτερο μέρος αὐτῆς, ἐγὼ θεωρῶ τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ τὴν εὐσπλαχνία καὶ τὴν συμπάθεια πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας.

Σ' ὅλους, λοιπόν, τοὺς πτωχοὺς καὶ σὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κακοπαθοῦν ὀφείλουμε νὰ δείχνουμε εὐσπλαχνία, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολή, ἡ ὁποία μᾶς ὑπαγορεύει νὰ χαίρομαστε μαζί μὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι χαίρονται καὶ νὰ λυπούμεθα μαζί μὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κλαῖνε... Ἐγὼ, ἀδελφοί, δὲν μπορῶ νὰ μείνω ἀδάκρυτος ἐμπρὸς στὴ συμφορὰ τους καὶ συγχύζεται ὁ νοῦς μου. Νὰ παθαίνετε, σᾶς παρακαλῶ, καὶ σεῖς τὸ ἴδιο, γιὰ νὰ ἀποφύγετε τὰ δάκρυα, μὲ τὰ δάκρυα καὶ τὸν πόνο... Σᾶς τὰ λέγω, λοιπόν, αὐτά, ἐπειδὴ δὲν μπορῶ ἀκόμη νὰ σᾶς πείσω, ὅτι κάποτε ἡ λύπη εἶναι πιὸ πολύτιμη ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση, καὶ ἡ στενοχώρια ἀπὸ τὸν πανηγυρισμό, καὶ κλάμα τὸ ὁποῖον ἐπαινεῖται, ἀπὸ τὸ γέλιο τὸ ὁποῖο κατακρίνεται...

Βοήθησε, σὲ παρακαλῶ ἀδελφέ, τοὺς ἀσθενεῖς, παρηγόρησε αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη. Σὺ ποὺ εἶσαι ὑγιῆς καὶ πλούσιος, βοήθησε τὸν ἄρρωστο καὶ τὸν πτωχό. Σὺ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχεις πέσει σὲ παράπτωμα, βοήθησε αὐτὸν ποὺ ἔπεσε καὶ συνετρίβη. Σὺ, ὁ ὁποῖος εὐθυμεῖς, παρηγόρησε τὸν λυπημένο. Σὺ, ὁ ὁποῖος εὐημερεῖς, βοήθησε αὐτὸν ποὺ ὑποφέρει. Γίνε πλούσιος ὄχι μόνο στὴν περιουσία, ἀλλὰ στὴν εὐσέβεια. Μὴ ἀναζητεῖς μόνο τὸ χρυσάφι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρετή, ἢ, καλύτερα, μόνο τὴν ἀρετή. Δεῖξε περισσότερη καλωσύνη μὲ τὴν φιλοπτωχία σου. Γίνε μικρὸς Θεὸς γιὰ τὸν πονεμένο, μὲ τὸ νὰ μιμηθεῖς τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Μὴ παραβλέψεις καὶ μὴ προσπεράσεις ἀδιάφορα τὸν ἀδελφό, μὴ τὸν ἀποστραφεῖς, σὰν κατάρρα ἢ σὰν μολυσμὸ γιὰ τὴν ἀσθένειά του. Εἶναι μέλος δικό σου, ἔστω κι ἂν ἔχει λυγίσει ἀπὸ τὴ συμφορά. Σὲ σένα ἔχει στηρίξει τὶς ἐλπίδες του, ὅπως καὶ στὸ Θεό. Ἔχεις, λοιπόν, ἐμπρός σου τὴν εὐκαιρία νὰ ἐξασκήσεις τὴν φιλανθρωπία σου καὶ θὰ ἀφήσεις νὰ σὲ ἀποξενώσει ἀπὸ αὐτὴ τὴ δυνατότητα τοῦ νὰ εὐεργετηθεῖς ὁ Σατανᾶς;

Δῶσε ἔστω καὶ κάτι, ἔστω καὶ ἐλάχιστο, σ' ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἀπ' ὅλα. Ἀντὶ νὰ δώσεις μεγάλο πράγμα, δῶσε τὴν προθυμία σου. Ἐὰν δὲν ἔχεις τίποτε, δάκρυσε, κλάψε.

Ἡ συμπόνια ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν ψυχὴ εἶναι πολὺ μεγάλο φάρμακο γι' αὐτὸν ποὺ ὑποφέρει. Καὶ τὸ νὰ συμπάσχει κανεὶς πραγματικά, ἀνακουφίζει πάρα πολὺ τὴ συμφορά...

Πρόσεχε, οὔτε τὴν ὑγεία πρέπει νὰ θαυμάζουμε, οὔτε τὴν ἀσθένεια νὰ περιφρονοῦμε. Οὔτε νὰ προσκολλοῦμε τὴν καρδιά μας στὸν πλοῦτο, ποὺ τρέχει καὶ χάνεται παρασύροντας ἓνα μέρος τῆς ψυχῆς μας. Ἀλλὰ ἄς γνωρίζουμε νὰ περιφρονοῦμε τὴν ὑγεία, ποὺ δὲν συνοδεύεται ἀπὸ σύνεση καὶ ἢ ὁποῖα δὲν εἴμεθα ὑπεύθυνοι...

Μὴ ἀναβάλλεις τὴν φιλανθρωπία σου. Ἡ φιλανθρωπία εἶναι τὸ μόνο πράγμα ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολή. Καὶ ὅ,τι κάνεις, νὰ τὸ κάνεις μὲ προθυμία, μὲ ἀγάπη, μὲ χαρὰ καὶ γλυκύτητα. Γιατὶ ὅ,τι γίνεται ἀπὸ λύπη καὶ ἀνάγκη, εἶναι ἄχαρο καὶ χωρὶς ὁμορφιά.

Ἐὰν μὲ πιστεύετε λοιπόν, δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδελφοί, ὅσον εἶναι καιρὸς, ἄς ἐπισκεφθοῦμε τὸ Χριστό, ἄς τὸν περιποιηθοῦμε, ἄς τὸν θρέψουμε, ἄς τὸν ἐνδύσουμε, ἄς τὸν περιμαζέψουμε, ἄς τὸν φιλοξενήσουμε, ἄς τὸν τιμήσουμε στὰ πρόσωπα τῶν ἀσθενῶν καὶ πονεμένων ἀδελφῶν μας. Γιατὶ ὁ Κύριος τῶν πάντων θέλει εὐσπλαχνία, ἐπειδὴ ἡ εὐσπλαχνία εἶναι πολὺ μεγάλη ἀρετή, καὶ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ χιλιάδες ἐξωτερικὲς θυσίες».

* Β.Ε.Π.Ε.Σ. τόμ. 59, σελ. 62 ἐξ.

Ἡ δύναμη τοῦ καλοῦ

Πρωτ. κ. Βασιλείου Θερμοῦ
Ἱεραῶς Μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

Ἐπειδὴ συχνὰ σχολιάζουμε τὰ κακῶς κείμενα δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἢ ὅτι ἀγνοοῦμε τὰ εὐχάριστα. Ἡ ἱστορικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι γεμάτη –καὶ θὰ παραμένει μέχρι τὸ τέλος τῆς ἱστορίας– ἀπὸ χαροποιῆς εἰδήσεις, σημάδια ταπεινῆς διακονίας, ἀγαπητικῆς προσφορᾶς, ἐπιτυχοῦς διακρίσεως. Ἀνασύρω λοιπὸν πέντε πρόσφατες ἐμπειρίες μου, πολὺ διαφορετικῆς μεταξύ τους, πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ φιλότιμη παρακίνηση ὄλων μας.

α) Σύντομο πέρασμα ἀπὸ ἐνορία μεγαλουπόλεως. Οἱ ἐφημέριοι μὲ ξεναγοῦν καὶ ἐγὼ θαυμάζοντας καταμετρῶ: εὐρύχωρος ὠραῖος ναός, μεγάλο ὑπόγειο παρεκκλήσι, πολλῆς αἵθουσας κατηχητικῶν, δανειστικὴ βιβλιοθήκη, μαγειρεῖα καὶ συσσίτια, ἴσως καὶ ἄλλα ποὺ τώρα μοῦ διαφεύγουν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ δυὸ μόνο ἱερεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἓνας μὲ ἑπτὰ παιδιὰ! Ποῦ βρίσκουν τὸν χρόνο καὶ τὴν ὄρεξη; Μᾶλλον θὰ γνωρίζουν τὴν (δύσκολη) τέχνη νὰ ἐμπνέουν λαϊκοὺς ἀδελφοὺς εἰς βοήθειαν.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν θαυμάζουμε τὴ δράση καθ' ἑαυτὴν, τὴν ὁποιαδήποτε δράση. Πολὺ συχνὰ ἢ ἐκτεταμένη (ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀποτελεσματικὴ!) ἐκκλησιαστικὴ δραστηριότητα μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖται ἀσυναίσθητα γιὰ νὰ παραμελεῖται τὸ κυρίως πνευματικὸ ἔργο ἢ γιὰ νὰ δραπετεύουμε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μας. Ἐδῶ ἐπαινοῦμε ὅμως τὴν ἱκανότητα νὰ κινητοποιοῦνται πιστοὶ συνεργάτες καὶ νὰ ἐμπνέονται σὲ ἐνοριακὰ ἔργα. Καὶ ἡ ἱκανότητα αὐτὴ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα χάρισμα· συνδέε-

ται ἄμεσα μὲ τὸν τρόπο ζωῆς μας καὶ μὲ τὴν νοοτροπία μας.

β) Καταφθάνω ὡς ὁμιλητὴς σὲ ἐκδήλωση ποὺ θὰ λάβει χώρα σὲ αἶθουσα ναοῦ. Μὲ ὑποδέχονται στὸ γραφεῖο οἱ τέσσαρες ἐφημέριοι καὶ μετὰ τὰ κεράσματα καὶ τὴν πρώτη γνωριμία μοῦ δηλώνουν: «Δόξα τῷ Θεῷ, δὲν ἔχουμε μαλώσει ποτέ!». Ἡ ἔκπληξη γίνεταὶ ἀκόμη μεγαλύτερη ὅταν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν πῶς οἱ τέσσαρες ἱερεῖς εἶναι διαφόρων ἡλικιῶν, πράγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἐκπροσωποῦν διαφορετικῆς νοοτροπίες καὶ τάσεις, πέρα ἀπὸ τὶς ψυχολογικῆς ἰδιαιτερότητες τοῦ καθενὸς βέβαια. Ὅσοι ἀντιμετώπισαν προβλήματα στὶς σχέσεις τους μὲ συνεφημέριους εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκτιμήσουν τὴ σπουδαιότητα καὶ τὸν πνευματικὸ μόχθο αὐτῆς τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως.

γ) Κληρικὸς ποὺ ὑπηρετεῖ σὲ ἐνορία τοῦ λεκανοπεδίου μοῦ διηγεῖται τὴν ἀγωνία του γιὰ τὶς χιλιάδες τῶν ἀνθρώπων ποὺ παραμένουν τυπικὰ βαπτισμένοι, ἔρμαιο στὸν ζῆλο τῶν αἰρετικῶν. «Ἀναρωτιόμουν τί μποροῦσα νὰ κάνω. Καὶ σκέφθηκα τὸ ἔξις: Ζήτησα ἀπὸ νέους τῆς ἐνορίας ποὺ κατέχουν τὰ τῶν ὑπολογιστῶν ἂν εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχουμε κατάλογο ὄλων τῶν κατοικούντων στὰ ὄρια τῆς ἐνορίας. Πράγματι, βάσει τῶν ὁδῶν πέτυχαν νὰ ἀπομονώσουν ἀπὸ τὸν ἠλεκτρονικὸ τηλεφωνικὸ κατάλογο τοὺς (τυπικὰ) ἐνοριτεῖς. Ἔτσι προμηθεύθηκα πολλὰ ἀντίτυπα τῆς Καινῆς Διαθήκης μὲ μετάφραση στὰ νέα ἑλληνικὰ καὶ στὴν πρώτη ὀνομαστικὴ ἐορτῇ ποὺ κατέφθασε ἄρχισα τὰ τηλεφωνήματα: «Χαίρετε, εἶμαι ὁ ἐφη-

μέριος τῆς ἐνορίας π. (τάδε) καὶ θὰ ἤθελα, ἂν τὸ ἐπιθυμεῖτε καὶ σεῖς, νὰ περάσω νὰ σᾶς εὐχηθῶ». Καὶ θὰ τὸ πιστέψετε, π. Βασίλειε; Σχεδὸν ὅλοι δέχονταν εὐχαρίστως, ἐλάχιστοι ἀρνήθηκαν. Πήγαινα γιὰ λίγη ὥρα, εὐχόμεον, καὶ ἄφηνα ὡς δῶρο τὴν Καινὴ Διαθήκη μὲ τὴν προτροπὴ νὰ τὴ μελετήσουν. Πραγματικὰ μὲ καταευχαριστοῦσαν φεύγοντας». Θαύμασα τὴν ὄρεξή του καὶ τὴν ἐφευρετικότητά του. Ἄλλὰ τὸ ἐρώτημά του πρὶν χωρίσουμε μὲ συνοδεύει ἀκόμη: «Θὰ συνεχίσει νὰ δέχεται ὁ προϊστάμενος τῆς ἐνορίας αὐτὴ τὴ δαπάνη; Καὶ θὰ μὲ βοηθήσει κανεὶς συνεφημέριος ἀφοῦ εἶναι προφανὲς ὅτι δὲν θὰ προλαβαίνω νὰ τοὺς ἐπισκέπτομαι ὅλους ἐγώ;».

Πάντοτε μὲ ἀπασχολοῦσε γιατί ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι ἀπέχουμε τόσο πολὺ ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς ὡς πρὸς τὸν ζῆλο. Μιὰ εὐκόλη ἀπάντηση ποὺ δίνουμε (ἴσως γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ ἐνοχές) εἶναι πὼς ἐκεῖνοι χρηματίζονται ἢ πὼς «εὐαγγελίζονται» φανατικά. Μὰ καὶ αὐτὸ νὰ συνέβαινε πάλι δὲν δικαιολογεῖται μὲ τίποτε ἢ ἀδράνειά μας. Ἔχω τὴ γνώμη ὅμως ὅτι δυσκολευόμαστε νὰ ἀποδεχθοῦμε τὴν ἰδέα πὼς εἶναι δυνατὸν ἄνθρωποι μὲ πλανεμένες δοξασίες νὰ ἐμπνέονται ἀπὸ ἀνιδιοτελεῖ ζῆλο διαδόσεως τοῦ λόγου τους. Μερικὲς φορές «οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου» εἶναι φρονιμώτεροι ἀπὸ «τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός» (Λουκᾶ 16: 8).

δ) Ἄγαμη μητέρα μὲ δυὸ μικρὰ παιδιὰ πεθαίνει ἀπὸ καρκίνο! Συγγενεῖς δὲν ὑπάρχουν καὶ ἓνας ἐφημέριος τῆς ἐνορίας στὴν ὁποία μένει ἀναλαμβάνει δράση. Μετὰ ἀπὸ συνεννόηση μὲ τὴ σύζυγο καὶ τὰ παιδιὰ του παίρνει στὸ σπίτι τους τὸ ἓνα παιδί καὶ φροντίζει νὰ βρεῖ οἰκογένεια ποὺ θὰ δεχθεῖ πρόθυμα νὰ ἀναλάβει τὸ ἄλλο! Ἔτσι τὰ παιδιὰ οἰκονομοῦνται σὲ περιβάλλον ἀγάπης καὶ ὄχι σὲ ἴδρυμα, τακτοποιοῦνται φυσικὰ οἱ νομικὲς ἐκκρεμότητες τῆς ἐπιμέλειας, καὶ οἱ δυὸ οἰκογένειες ἀριθμοῦν ἓνα μέλος παραπάνω. Ἐννοεῖται ὅτι θὰ ὑπάρξουν

δυσκολίες στὴν πορεία τὶς ὁποῖες ἢ ἀγάπη καταφέρνει νὰ ξεπερνᾷ, ὅπως μαθαίνω. Μιὰ σταυροαναστάσιμη εἴδηση γιὰ τὴν ὁποία φυσικὰ δὲν ὑπάρχει χῶρος στὸ σημερινὸ σύστημα ἐνημέρωσης.

ε) Σὲ πρόσφατη ἐπίσκεψή μου στὸ Ἅγιον Ὅρος εἶχα τὴν εὐχάριστη ἐκπληξη νὰ διαπιστώσω ὅτι σὲ κάποια μονὴ οἱ ἐφημέριοι διάβαζαν τὶς εὐχές τῆς Λειτουργίας μὲ καθαρὴ ἄρθρωση καὶ ὑψηλότερη φωνὴ ὥστε νὰ ἀκούγονται εὐκρινῶς ἀπὸ τὸ ἐκκλησίασμα. Τὸ γεγονός ὅτι ἀγιορειτικὴ μονὴ προσχωρεῖ στὴν ἀπαγγελία τῶν εὐχῶν εἰς ἐπήκοον μόνο δοξολογία στὸ Παράκλητο Πνεῦμα μπορεῖ νὰ προκαλέσει, δεδομένου ὅτι ὅλοι γνωρίζουμε τὴ μακραίωνη συνήθεια τῶν (εὐλαβεστάτων βέβαια) ἀγιορειτῶν ἱερομονάχων νὰ ἀπαγγέλλουν πολὺ χαμηλόφωνα τὶς λειτουργικὲς εὐχές. Ἱστορικὰ αὐτὸ ἐξηγεῖται, ὅπως δὴποτε, ἀφοῦ ὁ ἀγιορειτικὸς μοναχισμὸς διαμορφώθηκε στὰ ὑστεροβυζαντινὰ χρόνια, ὅποτε εἶχε παγιωθῆ ἡ «ἐξαφάνιση» τῶν εὐχῶν ἀπὸ τὴ λειτουργία. Ἄλλὰ ὅ,τι ἱστορικὰ ἐξηγεῖται δὲν σημαίνει ὅτι καὶ θεολογικὰ δικαιώνεται. Θυμᾶμαι ἡγούμενο ἄλλης ἀγιορειτικῆς μονῆς σὲ ἐκκλησιαστικὸ συνέδριο νὰ δηλώνει «δὲν εἶναι σωστὰ ὅλα ὅσα βρήκαμε στὸ Ἅγιον Ὅρος», παρὰ τὴν βαθεῖα ἀγάπη καὶ τὸν εἰλικρινῆ σεβασμὸ ποὺ ἔμπρακτα ἔτρεφε πρὸς τοὺς παλαιοὺς πατέρες.

Διάλεξα πέντε πρόσφατες εἰδήσεις καὶ ἐμπειρίες ποὺ ἔχουν ὡς κεντρικὰ πρόσωπα κληρικούς. Φυσικὰ τὰ κριτήρια εἶναι ὑποκειμενικά, ἄλλες θὰ ἔκαναν περισσότερη ἐντύπωση σὲ ἄλλους ἀδελφούς. Ὅμως δηλώνουν πρὸς ὅλους μας πὼς ὁ ἀγώνας τῶν κληρικῶν μας γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀλήθεια συνεχίζεται χωρὶς τυμπανοκρουσίες, στὸ μέτρο τῶν δυνάμεων τοῦ καθενός.

Ἔχω τὴ γνώμη πὼς οἱ κατὰ καιροὺς δημοσιογραφικοὶ θόρυβοι γιὰ τὰ (ἔστω ὑπαρκτά) ἐκκλησιαστικὰ σκάνδαλα ἀποβαίνουν χωρὶς οὐσιαστικὸ ἀντίκτυπο γιὰ τὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων ὅταν αὐτοὶ ἔχουν προσω-

πικὲς θετικὲς ἐμπειρίες ἀπὸ κληρικοῦς. Καμμία εἰδησεογραφικὴ πληροφόρηση δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ ὑπερισχύσει τῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας. Ὄταν στὶς κοινωνικὲς συναστροφὲς στηλιτεύονται τὰ σκάνδαλα τῶν κληρικῶν, σχεδὸν πάντα πρόκειται γιὰ πρόσληψη τῆς πραγματικότητας ὅπως διαθλάται ἀπὸ τὴν τηλεόραση, δηλαδὴ ὅταν

ἀπουσιάζουν ἐντελῶς οἱ προσωπικὲς ἐμπειρίες ἢ ὅταν (δυστυχῶς) εἶναι ἀρνητικὲς. Μιὰ προσωπικὴ πείρα ζεστῆς ἀγάπης καὶ κατανόησης ἐκ μέρους τοῦ κληρικοῦ ἀνατρέπει κάθε προκατάληψη ἢ ἐπιπόλαιη ἐντύπωση.

Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ δύναμη τοῦ καλοῦ, ἰσχυρὴ ἀκόμη καὶ τὶς στιγμὲς ποὺ τὸ κακὸ ἔχει ὅλη τὴ δημοσιότητα γιὰ σύμμαχό του.

Πρός οικόδομην Περιπλανήσεις σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

Ἄλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
Ὁμ. Καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μιλούσαμε σὲ περασμένο τεῦχος (Ὀκτωβρίου 2008, σ. 14-15) γιὰ τὴν ισόρροπη ἀντίληψη τῶν τεσσάρων λειτουργιῶν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου μεταξύ τους. Στὴν ἄσκησή τους ὀφείλουν νὰ εἶναι ἰσοστάσεις ὡς πρὸς τὴν ἀξιολόγησή τους καὶ εἰ δυνατόν νὰ μὴν ὑπερτρέφονται οἱ μὲν ἔναντι τῶν δέ. Εἶναι χρήσιμο καὶ σκόπιμο, νὰ λαμβάνονται ἐπίσης ὑπόψη τὰ χαρίσματα καὶ οἱ ἰκανότητες ποὺ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ καταθέτουν καὶ ἐνεργοποιοῦν ὅταν ἀναπτύσσουν τὴ μαρτυρία, λατρεία, κοινωνία-ἐπικοινωνία καὶ διακονία.

Καὶ οἱ τέσσερις πᾶνε χέρι-χέρι χωρὶς νὰ ἀξιῶνουν αὐτονομία. Μὲ τὴ συνδρομὴ τῆς κάθε μιᾶς οἰκοδομεῖται ἡ Ἐκκλησία. Ἄν πρὸς στιγμὴν φαίνεται ὅτι ἀκολουθοῦν παράλληλους δρόμους, ὀφείλουν νὰ μὴ λησμονοῦν ὅτι –καὶ γεωμετρικὰ ἂν σκεφθοῦμε– αἱ παράλληλοι τέμνονται ἔστω καί... στὸ ἄπειρον, στὸν κοινὸ τους στόχο, στὴ συγκρότηση, δηλαδή, τῆς μιᾶς Ποίμνης, τῆς ὑπὸ τὸν Ἔνα Ποιμένα Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ὡς οἰκοδομῆς.

Θεμελίωση καὶ ἐποικοδομὴ

Οἱ παράλληλες, βέβαια, συνδέσεις καὶ διασυνδέσεις στὸ ὀριζόντιο ἐπίπεδο προϋποθέτουν μία θεμελίωση. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶναι κατηγορηματικὸς ἐπ' αὐτοῦ: Μοναδικὸ θεμέλιο εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς (Α' Κορινθίους 3,11). Πάνω σ' αὐτὸ τὸ θεμέλιο θὰ χτίσουμε. Ἡ ποιότητα τῆς ἐποικοδομῆς θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὰ ὑλικά ποὺ θὰ χρησιμοποιήσουμε καὶ τὸν τρόπο κατασκευῆς, στὸ μέ-

τρο τουλάχιστον ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς. Γιατί ὁ ἀυξάνων, αὐτὸς ποὺ φέρνει τὴν αὔξηση τελικὰ, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Οἱ ποιμένες εἶναι οἱ συνεργάτες Του, οἱ οἰκοδόμοι ποὺ ὀφείλουν νὰ χτίσουν μὲ ὅλους τοὺς κανόνες τῆς τέχνης καὶ τῆς τεχνικῆς. Τὸ τονίζει ὁ Ἀπόστολος: «ἕκαστος δὲ βλεπέτω (ἅς προσέχει) πῶς ἐποικοδομεῖ» (στίχος 10).

Ἐδῶ εἶναι ἡ μεγάλη εὐθύνη τῶν ποιμένων. Ὁ Ἀπόστολος ἀπαριθμῶντας τὰ ὑλικά: χρυσάφι, ἄσῃμι, πολύτιμα πετράδια, ξυλεῖα, χορτάρι ἢ ἄχυρο, κλιμακῶνει κατὰ κάποιον τρόπο καὶ ἀξιολογεῖ τὴν ἀνθεκτικότητά τους μὲ κριτήριον τὴ συμπεριφορὰ τους στὴν περίπτωσιν ποὺ ἡ οἰκοδομὴ κινδυνεύει νὰ γίνῃ παρανάλωμα τοῦ πυρός. Τί θὰ ἀπομείνει ἀπὸ τὰ παραπάνω ὑλικά τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως; «Ἡ ἡμέρα αὐτὴ θὰ φανερωθεῖ μὲ τρόπο πύρινον, καὶ τὴν ποιότητα τοῦ ἔργου ποὺ ἔκανε ὁ καθένας θὰ τὴ δοκιμάσῃ ἢ φωτιά» (στίχος 13).

Μὲ μοντέρνα ὀρολογία ποὺ χρησιμοποιεῖται στίς δοκιμὲς ἀντοχῆς τῶν αὐτοκινήτων, τὰ ὑλικά θὰ ὑποστοῦν τὴ λεγομένη «δοκιμασία προγραμματισμένης σύγκρουσης» (crash test). Καὶ φαίνεται θὰ ἀντέξει τὸ καλύτερο καὶ ἀνθεκτικότερο, τὸ πιὸ γνήσιο καὶ καθαρότερο «ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ».

Δὲν θὰ ἐπιμείνουμε στὴν ἀπαρίθμηση τῶν ποιμαντικῶν δομικῶν ὑλικῶν καὶ τῶν μεθόδων ποὺ θὰ χρησιμοποιήσουμε. Ἀσφαλῶς θὰ στρατολογηθοῦν καινὰ καὶ παλαιὰ μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τῶν στόχων μας σύμφωνα μὲ

τὴν ἀρχὴν «τὰ πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ναοὶ Θεοῦ ἐστε

Παράλληλα, ὅμως, μὲ τὴν οἰκοδομὴ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου καὶ τὴν «ὡς διὰ πυρός» σωτηρία ἐκείνων ποὺ ἐχρησιμοποίησαν ὑπολειπόμενα ὕλικα, ὁ Ἀπόστολος φαίνεται νὰ ἀναφέρεται καὶ στὴν εὐθύνη τῶν Ποιμένων γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους, ἐπὶ προσωπικῆς βάσεως (στίχοι 16-22).

Καὶ αὐτοί, ὅπως καὶ οἱ ὑπόλοιποι πιστοί, εἶναι μία οἰκοδομὴ: «ναοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ κατοικεῖ (ἀνά)μέσα τους». Αὐτοὶ, τὸν ναὸ ἔχουν ὑποχρέωση νὰ τὸν διαφυλάξουν καὶ ὄχι νὰ τὸν καταστρέφουν. Θὰ ἔλεγα ὅτι ἡ προσοχὴ αὐτὴ συνεπάγεται τὴ σοφὴ πνευματικὴ πρόοδο ποὺ πρέπει κά-

ποιος νὰ ἀκολουθήσει στὴν οἰκοδομὴ τοῦ ἑαυτοῦ του.

Βοηθητικὴ σ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἐπιμελὴς ἀνάγνωση καὶ μαθητεία στὴν ἸΔ' Διδασκαλία τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου «περὶ οἰκοδομῆς καὶ ἀρμολογίας τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν». Σὲ παλαιότερο ἄρθρο μας ἐπιγραφόμενο «Μαθήματα Ἀρχιτεκτονικῆς» («Ἐφημέριος» 1992: 56-57, 72-73) εἴχαμε ἀναπτύξει ἀρκούντως τὴν ἰδέα αὐτή. Δὲν χρειάζεται νὰ τὴν ἐπαναλάβουμε.

Ἐκεῖνο ποὺ παραμένει ὡς χρέος μας εἶναι νὰ διαφυλάξουμε τὴν ἀρμονικὴ, ἰσότιμη συνύπαρξη καὶ ἐξάσκηση τῶν τεσσάρων λειτουργιῶν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καθὼς καὶ τὴν ποιοτικὴ ἀνοικοδόμηση –ἀντικειμενικὰ καὶ προσωπικὰ– αὐτοῦ τοῦ ἔργου στὴν χριστοκεντρικὴ του θεμελίωση.

Στήν Πόλη για την Παιδεία και την Ίστορία Μιά επίσκεψη στην ζωή της Όμογένειας και σέ άγνωστα μνημεία της Ίστορίας

Γ. Θ. Πρίντζιπα

Ἡ επίσκεψη τούτη στην Κωνσταντινούπολη δὲν ἦταν σὰν τὶς προηγούμενες. Ὁ βασικὸς λόγος ἦταν ἡ παρουσία μας σ' ἓνα σχολεῖο τῆς Όμογένειας ποὺ ἔκανε, λίγο καθυστερημένα, τὴν γιορτὴ γιὰ τὴν ἔναρξη τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἐπίσκεψη, ἡ ὁποία εἶχε ὡς ἀντικείμενο τὴν προσφορὰ ἀγάπης στὰ παιδιὰ ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ τὰ σκέπτονται ἐδῶ στήν Ἀθήνα. Ἔτσι, δυὸ ἄτομα κατ' ἐντολὴν ἄλλων πολλῶν, ὁ Χρῆστος Δρούγκας τέως Διευθυντῆς τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας καὶ ὁ ὑπογράφων, πήραμε τὴν ἄγουσα γιὰ τὴν Βασιλίδα τῶν Πόλεων καὶ ἔτσι βρεθήκαμε στήν καρδιά τοῦ προβλήματος ποὺ ταλανίζει τὴν ἑλληνικὴ Όμογένεια στήν Κωνσταντινούπολη. Στὸ περιθώριο αὐτῆς τῆς ἀποδημίας εἶχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθοῦμε ὀρθόδοξα μνημεία τοῦ ἔνδοξου παρελθόντος ποὺ τώρα κείτονται δεινὰ τραυματισμένα καὶ στήν περιφρόνηση τῶν πάσης φύσεως ἐπισκεπτῶν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἀλλαχοῦ. Ἄς εἶναι ἡ ἀναφορὰ μας μιὰ πρόταση στὸ σχεδιασμὸ τῶν μελλοντικῶν ἐπισκέψεων, κυρίως ἐκκλησιαστικῶν φορέων, ποὺ ἀναλίσκονται σὲ μὴ ἐνδιαφέρουσες δραστηριότητες. Τέλος ξεχωριστὴ ἦταν καὶ ἡ συμμετοχὴ μας στῆ Θ. Λειτουργία ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (13 Νοεμβρίου) ποὺ γίνεται στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο μὲ τὴν εἰδικὴ τάξη γιὰ τὴν ἡμέρα, χοροστατοῦντος τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου ἀπὸ τὸ Παραθρόνιο, χωρὶς μανδύα καὶ ράβδος, ἐνῶ στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο τοποθετεῖται ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου

τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀναλυτικὴ παρουσίαση τῶν ἀνωτέρω ἐπιχειροῦμε ἐφ' ἑξῆς.

Στὴ Βλάχκα

Ἡ ἀποστολὴ μας ἦταν γιὰ τὴν Ἀστικὴ Σχολὴ Βλάχκας ποὺ στεγάζεται στὸν προαύλιο χώρο τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων τῆς ἀρχιερατικῆς περιφέρειας Ὑψωμαθίων μὲ ἀρχιερατικὸ προϊστάμενο τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Μύρων κ. Χρυσόστομο.

Ἡ περιφέρεια αὐτὴ βρίσκεται στήν πλευρὰ τῆς Προποντίδας, ἐκεῖ ὅπου στὰ βυζαντινὰ χρόνια βρισκόταν τὸ λιμάνι «Ἐπτάσκαλον ἢ Κοντοσκάλιον». Τὸ λιμάνι αὐτὸ λειτουργοῦσε ὡς νεώριο καὶ ὁ Γεώργιος Παχυμέρης τὸ ἀναφέρει ὡς «Βλάχκα Κοντοσκάλιον». Λίγο πιὸ κάτω ἦταν, στὸ σημεῖο ὅπου ἡ παραλιακὴ λεωφόρος συναντᾶ τὸν ποταμὸ Λύκο, ἡ πύλη τῶν θαλασσίων τειχῶν μὲ τὸ ὄνομα «Πύλη τοῦ Βλάχκα» καὶ ὁ Θεοδοσιανὸς λιμένας μὲ τοὺς περίφημους κήπους τῆς Βλάχκας. Ἐκεῖ κοντὰ βρίσκεται ἡ πύλη «Ψωμαθία ἢ τοῦ Ψωμαθίου ἢ τοῦ Ψωμάθου ἢ Ψωμαθέως». Εἶναι τὰ σημερινὰ Ψωμαθία. Πίσω ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ Ψωμαθίου, ποὺ σήμερα δὲν ὑπάρχει διότι καταστράφηκε τὸ σχετικὸ τμήμα τῶν τειχῶν γιὰ τὴν διέλευση τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, βρισκόταν τὸ Μαρτύριο τῶν Ἁγίων Κάρπου καὶ Παπύλου, ἓνα ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα μνημεία τῆς Πόλεως μιὰ καὶ χτίστηκε τὸν 4ο ἢ 5ο αἰῶνα. Πάνω στὸ μαρτύριο χτίστηκε ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Μηναῖ ποὺ κάηκε τὸ 1782

και ανοικοδομήθηκε και πάλι το 1833 στη σημερινή του μορφή. Ἀκριβῶς πίσω ἀπὸ τὸν ἅγιο Μητῶ βρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου (Σουρπ Κεβόρκ), ἔδρα τοῦ παλαιοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὁ ναὸς χτίστηκε πάνω στὰ ἐρείπια τῆς βυζαντινῆς Μονῆς Περιβλέπτου, γνωστῆς ἀπὸ τὶς πολλές ἀναφορὲς σ' αὐτὴν τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων, ποὺ ἰδρύθηκε τὸ 1031 ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ρωμανὸ Γ' Ἀργυρὸ (1028-1034). Στὴν περιοχὴ βρίσκεται καὶ ἡ περίφημη Μονὴ τοῦ Στουδίου ἢ Μονὴ τῶν Ἀκοιμήτων, προπύργιο τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τόπος καλλιέργειας τῶν θεολογικῶν γραμμάτων καὶ τῆς θύραθεν παιδείας. Μιλᾶμε λοιπὸν γιὰ μία περιοχὴ μὲ ἱστορία γνωστὴ ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Βυζαντίου, μὲ παρελθὸν ἔμφορτο ἀπὸ ἱστορικὲς μνῆμες.

Ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων Βλάχκας συναντᾶται στὴ ἱστορία τὸν 16ο αἰῶνα. Τὸ 1645 κάηκε καὶ ἀνοικοδομήθηκε καὶ κάηκε πάλι στὰ τραγικὰ γεγονότα τοῦ 1821, μὲ τὴν ἔκρηξη τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅταν ὁ τουρκικὸς ὄχλος, κατάλληλα ὀδηγημένος, ἐπέφερε βαρύντατο πλήγμα στὸ Γένος. Ἡ σημερινὴ ἐκκλησία χτίστηκε τὸ 1830. Στὰ γεγονότα τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1955 ὁ ναὸς κάηκε καὶ πάλι καὶ μαζί τμήμα τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων Θεοδώρων. Ὁ ναὸς ξαναχτίστηκε, ἀλλὰ ἀπὸ τότε ἡ ἐκεῖ ἀνθοῦσα Ὁμογένεια ἄρχισε νὰ συρρικνώνεται. Σήμερα στὴν περιοχὴ, ποὺ βρίσκεται στὸ ἐμπορικὸ τμήμα τῆς παλιᾶ Πόλεως, στὴ συνοικία Ἀκσεράι, ζοῦν ἐλάχιστα Ρωμοί.

Τὸ πρωτὴ τῆς Κυριακῆς 9 Νοεμβρίου τελέστηκε ἀρχιερατικὴ Θ. Λειτουργία καὶ ἀμέσως μετὰ Ἀγιασμὸς καὶ ἡ ἑναρξη τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία, τὴν ὁποία τέλεσε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων συμπαραστατούμενος ὑπὸ ἑνὸς μόνο ἱερέως, ἐνῶ χρέη ἱεροφάλλτου ἔκανε ἡ δημοδιδασκάλισσα κ. Δέσποινα Βσιλειάδου. Ἐπικουρικῶς συμμετείχαμε κι ἐμεῖς. Τότε καταλάβαμε τὴν ἐνεστῶσα κατάσταση τῆς

ἐλληνικῆς Ὁμογένειας καὶ τὸ μυαλό μας πῆγε στὸν τύπο τῶν ἀρχιερατικῶν Λειτουργιῶν ποὺ ξέρουμε ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἀναλόγιο τοῦ ναοῦ, στὸ παρελθόν, κόσμησαν περίφημοι λειτουργοὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀείμνηστος Θρασύβουλος Στανίτσας, πρὶν κληθεῖ ὡς Ἀρχων Λαμπαδάριος καὶ μετέπειτα Ἀρχων Πρωτοφάλλτης τῶν Πατριαρχείων.

Τὸ εὐόϊονο στοιχεῖο ἦταν ἡ παρουσία ἀρετῶν πιστῶν. Ὅπως μάλιστα μᾶς ἔγινε γνωστὸ τὸ ἐκκλησίασμα, στὴν ἀρχιερατικὴ περιφέρεια Ὑψωμαθίων, εἶναι κάθε Κυριακὴ καὶ μεγάλη ἑορτὴ περισσότερο τῶν 30 ἀτόμων καὶ ἕως τὰ 100 ἄτομα. Γιὰ τὴν κατανόηση τῆς κατάστασης πρέπει νὰ γνωρίζουμε τὰ ἑξῆς. Στὴν περιφέρεια Ὑψωμαθίων, ποὺ βρίσκεται στὴν περιοχὴ τῆς Προποντίδας, ὑπάγονται οἱ συνοικίες Ὑψωμαθίων, βεβαίως, Κοντοσκαλίου, Βλάχκας, Τόπκαπου, Ἐξ Μαρμάρων καὶ Βελιγραδίου μὲ ἑντεκα ναοὺς παλαιούς, ἰδρυμένους μετὰ τὴν Ἄλωση, ποὺ συνδέθηκαν μὲ τὴν μεταβυζαντινὴ ἱστορία τῆς Πόλεως. Κάποτε τὸ ἐλληνικὸ στοιχεῖο πλειοψηφοῦσε καὶ γι' αὐτὸ παρατηρεῖται ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς τῶν ἐκκλησιῶν. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ναοὺς διακονοῦν δύο ἱερεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Πρωτοπρεσβύτερος π. Μελέτιος Σακουλίδης, παλαιὸς καὶ γνωστὸς κληρικὸς, δὲν δύναται νὰ λειτουργήσει λόγω γήρατος καὶ προβλημάτων ὑγείας. Ἔτσι γιὰ ὅλη τὴν περιοχὴ αὐτὴ εἶναι διαθέσιμος ἕνας μόνος ἱερέας. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν ἡ Θεία Λειτουργία καὶ οἱ λοιπὲς ἀκολουθίες τελοῦνται σὲ διαφορετικὸ κάθε φορὰ ναό, μετακυλιόμενου βεβαίως τοῦ ἐκκλησιάσματος. Ἔτσι τὰ ἄτομα ποὺ ἐκκλησιάζονται κάθε φορὰ δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν συγκεκριμένην περιοχὴ, π.χ. Βλάχκα, Κοντοσκάλι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς ἄλλες περιοχὲς τῆς ἀρχιερατικῆς περιφέρειας.

Στὴν ἀρχιερατικὴ περιφέρεια Ὑψωμαθίων λειτουργεῖ ἕνα σχολεῖο, ἡ Ἀστικὴ Σχολὴ Ἀ-

γίων Θεοδώρων Βλάχκας. Δώδεκα παιδιά συνεχίζουν την παράδοση τῆς παιδείας τοῦ Γένους καὶ προετοιμάζονται ἀπὸ τοὺς δασκάλους τους γιὰ τὴ συνέχιση τῶν σπουδῶν τους στὰ γυμνάσια καὶ τὰ λύκεια ποὺ λειτουργοῦν στὴν Πόλη, ὅπως τὸ Ζωγράφειο, τὸ Ζάππειον καὶ ἡ Μεγάλῃ του Γένους Σχολή. Τὸ σχολεῖο εἶναι παλαιὸ καὶ τώρα στεγάζεται σὲ κτήριο ποὺ ἀνοικοδομήθηκε τὸ 1850, σύμφωνα μὲ ἐντοιχισμένη ἐπιγραφή, καὶ στέγαζε τότε τὸ νηπιαγωγεῖο Βλάχκας. Κατὰ τὴ Θ. Λειτουργία οἱ μικροὶ μαθητὲς καὶ οἱ δασκαλοὶ τους μετᾶλαβαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων μὲ κατάνυξη καὶ τάξη, δεῖγμα τῆς καλῆς δουλειᾶς ποὺ γίνεται στὸ σχολεῖο.

Ἡ γιορτὴ τῶν παιδιῶν, ποὺ ἀκολούθησε τὴ Θ. Λειτουργία καὶ τὸν Ἀγιασμό, προκάλεσε ἀναμφίβολα συγκινήσεις. Περιλάμβανε ποιήματα καὶ τραγούδια ποὺ φανερώνουν τὴν πρόοδο τῶν παιδιῶν στὴν ἑλληνικὴ παιδεία. Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ ἀποκτᾶ μεγαλύτερη σημασία ἂν ἀναλογισθοῦμε, ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ παιδιά προέρχονται ἀπὸ ὀρθόδοξες ἀραβόφωνες οἰκογένειες ποὺ βρέθηκαν στὴν Κωνσταντινούπολη ὡς μετανάστες. Τὰ παιδιά αὐτὰ, μὲ τὸ ἔργο τῶν σχολείων, γίνονται σὺν τῷ χρόνῳ φορεῖς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ σχολεῖο λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπεία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσόστομου καὶ τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῆς Κοινότητος Βλάχκας.

Ἐχωριστὸ στοιχεῖο ἀποτελεῖ ἡ λειτουργία συσσιτίου ἀπὸ τίς κυρίες τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Βλάχκας, τὸ ὁποῖο ἐξασφαλίζει καθημερινὰ 55 μερίδες φαγητοῦ στοὺς μαθητὲς καὶ σὲ ἀπόρους ὁμογενεῖς. Τὴν ἐνίσχυση τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶχε ὡς σκοπὸ ἡ ἐπίσκεψή μας σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ ποὺ λάβαμε ἀπὸ τοὺς ἐν Ἀθήναις φίλους του. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος ἐξέφρασε τίς εὐχαριστίες ὅλων γιὰ τὴν προσφορά.

Στὴν Βλάχκα ἀκούσαμε τοὺς παλμοὺς τοῦ Γένους, ὅπως ἐκφράζονται ἀπὸ τὴ νέα γενιά

πολιτῶν τοῦ μέλλοντος, τοῦ ὁμογενειακοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ πληρώματος τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Πατριαρχείου. Πρόκειται γιὰ τὰ παιδιά ἀπὸ τὰ ὁποῖα μελλοντικὰ θὰ προέλθουν οἱ κεφαλὲς τῆς Ὁμογένειας. Ἔτσι, εἶναι ἄξιο ἐπαίνου τὸ ἔργο ἐνίσχυσής τους ποὺ ἔχει ἀναλάβει ἡ Ἐφοροεπιτροπὴ τῆς Κοινότητος καὶ ὁ Σεβ. Μύρων κ. Χρυσόστομος, καρποὺς τοῦ ὁποῖου θὰ δοῦμε στίς προσεχεῖς δεκαετίες.

Μετὰ τὴν παρουσία μας στὴν Ἀστικὴ Σχολὴ τῆς Βλάχκας καὶ τὴν ἐπαφὴ μας μὲ τὴν Παιδεία τοῦ Γένους, τὰ βήματά μας ὁδηγήθηκαν στοὺς τόπους τῆς ἱστορίας. Στὰ Πάτρια τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Σκοπὸς μας ἦταν ἡ ἐπίσκεψη τῶν ἱστορικῶν μνημείων, αὐτῶν ποὺ εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τὰ κείμενα καὶ τὰ ὁποῖα τὰ συναντᾶμε στὴ μελέτη τῆς ζωῆς τῆς αὐτοκρατορίας.

Μονὴ Μυρελαίου καὶ Μονὴ τοῦ Λιβῶς

Πλησίον τῶν Ἁγίων Θεοδώρων βρίσκεται ἡ περίφημη βυζαντινὴ μονὴ τοῦ Μυρελαίου. Ἡ Ἱδρυσή της ἀνάγεται κατ' ἄλλους στὸν 8ο αἰῶνα, κατὰ τοὺς περισσότερους ἱστορικοὺς θεωρεῖται κτίσμα τοῦ αὐτοκράτορα Ρωμανοῦ Α' Λακαπηνοῦ (920-944). Ἦταν γυναικεῖα μονὴ ποὺ τὴν ἐπιχορηγοῦσαν γενναϊόδωρα τὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογένειας, ὅπως ἡ Ἄννα Δαλασσηνή, μητέρα τοῦ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, ποὺ ἐκχώρησε στὴ μονὴ τὴ Λέρο. Στὴ μονὴ θάφτηκαν τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας τῶν Λακαπηνῶν, μὲ πρώτη τὴ σύζυγο τοῦ Ρωμανοῦ Θεοδώρα καὶ ἀργότερα τὸν ἴδιο τὸν Ρωμανό. Ὑπῆρξε φημισμένη μονὴ ἀφιερωμένη στὴν Παναγία καὶ στὸ καθολικὸ τῆς ἐφυλάσσετο θαυματουργὴ εἰκόνα της. Κατὰ τὴν εἰκονομαχίαν ἀντιστάθηκε καὶ ἔγινε προπύργιο τῆς ὀρθοδοξίας μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κινήσει τὴν μήνη τοῦ αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου Ε' Κοπρώνυμου ποὺ τὴν ὀνόμαζε «Ψωρέλαιον». Μετὰ τὴν ἄλωση καταστράφηκε καὶ διατηρήθηκε τὸ καθολικὸ τῆς ποὺ μετε-

τράπη σὲ τζαμί μὲ τὸ ὄνομα Μπουντρούμ τζαμί, λόγω τοῦ ὑπόγειου παρεκκλησίου ποὺ ὑπάρχει ἀκόμη. Ὁ ναὸς ἀνήκει στὸν τύπο τοῦ σταυροειδοῦς ἐγγεγραμμένου μὲ τροῦλο, ὁ ὁποῖος στηρίζεται σὲ τέσσερις παραστάδες. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ θεωρεῖται ἀριστουργηματικὴ μὲ τὰ ἡμικυλινδρικὰ τοῦβλινα ἐξωτερικὰ ἀντερείσματα, τὰ ἀψιδωτὰ ἀνοίγματα, καὶ τὸν κομφὸ τροῦλο νὰ δίνουν αἴσθημα ἰσορροπίας καὶ ἀρμονίας στὸ μνημεῖο.

Δυὸ χιλιόμετρα δυτικὰ τῆς μονῆς Μυρλαίου βρίσκεται ἡ μονὴ τοῦ Λιβὸς, ἐπὶ τῆς λεωφόρου Μεντερές, λίγο πιὸ πέρα ἀπὸ τὸν σταθμὸ Ἐκσεραϊ τοῦ τράμ. Πῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴ τῆς Κωνσταντῖνο Λιψ ποῦ ἦταν πρωτοσπαθάρης καὶ δομέστικος τοῦ αὐτοκράτορα Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ (886-912). Αὐτὸς ἔχτισε τὸ 908 τὸ καθολικὸ ποῦ ἦταν ἀφιερωμένο στὴν Παναγία. Ἀργότερα ἡ Θεοδώρα, σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου (1261-1282), δίπλα στὸ καθολικὸ ἔχτισε νέο μονόχωρο τρουλαῖο ναὸ ποῦ τὸν ἀφιέρωσε στὸν Τίμιο Πρόδρομο. Ἀνάμεσα στοὺς δύο ναοὺς κατασκευάσε μικρὸ νεκρικὸ παρεκκλήσι ποῦ ἐνοποιεῖ τὶς δυὸ ἐκκλησίες καὶ μέσῳ αὐτοῦ γίνεται ἡ ἐπικοινωνία τους. Τὸ πιὸ ἀξιόλογο κτίσμα εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Τιμίου Προδρόμου ποῦ θεωρεῖται τὸ πιὸ κομφὸ δημιούργημα τῆς παλαιολόγειας ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ μονὴ τοῦ Λιβὸς ἦταν αὐτοκρατορικὴ γυναικεῖα μονὴ καὶ σ' αὐτὴν τάφηκαν ἡ προαναφερθεῖσα αὐτοκράτειρα Θεοδώρα καὶ ἡ κόρη της Εὐδοκία. Ἀργότερα, τὸ 1332 καὶ ὁ αὐτοκράτορας Ἀνδρόνικος Β' Παλαιολόγος. Πλησίον τῆς μονῆς, σύμφωνα μὲ τὸν Κωνσταντῖνο Πορφυρογέννητο, βρισκόταν ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Μετὰ τὴν ἄλωση τὸ μοναστήρι ἐγίνε ἀναχωρητήριον σούφιδων ἀσκητῶν καὶ ἀργότερα ἐγίνε τέμενος μὲ τὸ ὄνομα Ἰσὰ Τζαμί, δηλαδὴ τζαμί τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἀλλοίωσαν τὸ μνημεῖο καὶ τελικὰ ἐγίνε ἀποκατάστασὶς τοῦ 1960.

Ἡ Μονὴ Παντοκράτορος

Δεξιὰ τῆς μεγάλης λεωφόρου Ἀτατούρκ ποῦ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὸν Κεράτιο Κόλπο στὸ ὑδραγωγεῖο τοῦ Οὐάλεντος, πάνω σὲ λόφο, βρίσκεται ἡ περίφημη βυζαντινὴ αὐτοκρατορικὴ μονὴ Παντοκράτορος (σήμερα Ζεϊρέκ Τζαμί). Ἦταν ἓνα τεράστιο οἰκοδομικὸ συγκρότημα τριῶν ναῶν μὲ λουτρά, πτωχοκομεῖο, νοσοκομεῖο, ἰατρικὴ σχολή, βιβλιοθήκη, καὶ πλῆθος κελλιῶν, μιὰ καὶ στὴν ἀκμὴ του μαρτυρεῖται πὼς εἶχε περισσότερους ἀπὸ 700 μοναχοὺς. Γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ μοναστικοῦ αὐτοῦ συγκροτήματος ἰσοπεδώθηκε ἡ κορυφὴ τοῦ λόφου καὶ ἐγιναν ἔργα ἀντιστήριξης τῶν πρανῶν, ἴχνη τῶν ὁποίων σώζονται ἴσαμε σήμερα. Ἡ μονὴ διέθετε τρεῖς ναοὺς, ἐφαπτόμενους ποῦ ἐπικοινωνοῦσαν. Στὰ βόρεια ἦταν ὁ ναὸς τοῦ Χριστοῦ Παντοκράτορος, ποῦ ἔδωσε τὴν ὀνομασίαν τῆς μονῆς, δίπλα του τὸ μικρὸ νεκρικὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ καὶ τέλος τρίτος ναὸς ἀφιερωμένος στὴν Παναγίαν τὴν Ἐλεοῦσα. Οἱ τρεῖς ναοὶ ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους μὲ κοινὸ ἐσωνάρθηκα (λιτή) καὶ ἐξωνάρθηκα καὶ ἀποτελοῦν ξεχωριστὸ ἀρχιτεκτονικὸ τύπο. Ὁ βόρειος ναὸς τοῦ Παντοκράτορα ἀνήκει στοὺς ἐγγεγραμμένους σταυροειδεῖς μὲ τροῦλο, τὸ μεσαῖο παρεκκλήσι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ εἶναι μονόχωρος μὲ δυὸ τροῦλους καὶ ὁ νότιος ναὸς τῆς Παναγίας Ἐλεοῦσας, ὅπου σήμερα τὸ τζαμί, ἐγγεγραμμένος σταυροειδῆς μὲ δυὸ τροῦλους, εἶναι δὲ ὁ πιὸ ψηλὸς καὶ ὁ πιὸ μέγανος ναὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς. Εἶχαν πλουσιότατη διακόσμηση μὲ ἐγχρωμες ὀρθομαρμαρώσεις καὶ ψηφιδωτὰ καθὼς καὶ δάπεδο μὲ μυθικὰ παραστάσεις ἀπὸ μωσαϊκὰ. Ὁ ναὸς μάλιστα τοῦ Παντοκράτορος εἶχε ψηφιδωτὸ διάκοσμο καὶ στοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους.

Σύμφωνα μὲ τὶς πηγὰς ἰδρυτὲς τῆς μονῆς ἦταν ὁ αὐτοκράτορας Ἰωάννης Β' Κομνηνὸς (1118-1143) καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη, ἡ ὁποία ἐπόπτευε τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν

ὅταν ὁ αὐτοκράτορας ἦταν ἀπασχολημένος μὲ ἐκστρατεῖες. Ὁ Ἰωάννης ἔκανε τὴ μονὴ Βασιλική, δηλαδή ὑπαγόμενη κατευθείαν σ' αὐτόν. Τὸ 1137 ἔδωσε καὶ τὸ Τυπικὸ τῆς μονῆς μὲ τὸ ὁποῖο καθοριζόταν ἡ ζωὴ τῆς. Στὸ νεκρικὸ παρεκκλήσι ἐνταφιάσθηκε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη. Μὲ τὴ φροντίδα τοῦ διαδόχου τους Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (1143-1180), μεταφέρθηκε ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἐφεσο ἡ μαρμαρίνη πλάκα, πάνω στὴν ὁποία οἱ κεκρυμμένοι μαθητὲς Νικόδημος καὶ Ἰωσήφ ἀπόθεσαν, μετὰ τὴν Ἀποκαθήλωση, τὸ τίμιον Σῶμα τοῦ Κυρίου γιὰ νὰ τὸ προετοιμάσουν γιὰ τὴν ταφή. Μαρτυρεῖται πὼς πλήθην λαοῦ συνέρεαν στὴ μονὴ γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸ κειμήλιο αὐτό.

Σύμφωνα μὲ τίς πηγές ἡ μονὴ εἶχε πολλὰ ἄγια λείψανα, ἱερὲς εἰκόνες καὶ πολύτιμα κειμήλια, τὴν ἀξία τῶν ὁποίων συμπεραίνουμε σήμερα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ διασώθηκαν στὸν Ἅγιο Μάρκο τῆς Βενετίας, μετὰ τὴ λεηλασία ποὺ ὑπέστη τὸ μοναστήρι ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους τῆς Δ' Σταυροφορίας (1204). Κορυφαῖο κειμήλιο ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ περίφημη Pala d' oro ποὺ κοσμοῦσε τὸ τέμπλο τοῦ ναοῦ τοῦ Παντοκράτορος. Ἡ «πάλα» εἶναι ἔνωση πέντε χρυσῶν πλακῶν, διακοσμημένων μὲ ἄργυρο καὶ πολύτιμες πέτρες, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουν ἐπικολληθεῖ οἱ εἰκόνες τοῦ Δωδεκαόρτου ἀπὸ σμάλτο σὲ ὑψηλὴ τέχνη βυζαντινῆς μικροτεχνίας. Μεταξὺ τῶν εἰκόνων ὑπῆρχαν καὶ ὀλόσωμες προσωπογραφίες τῶν αὐτοκρατόρων Ἀλεξίου Α' καὶ Ἰωάννη Β' τῶν Κομνηνῶν καὶ τῆς αὐτοκράτειρας Εἰρήνης. Στὴ σημερινὴ μορφή τῆς «πάλας» σώζεται μόνο ἡ παράσταση τῆς Εἰρήνης, διάφορα εἰκονίδια καὶ τὰ λάφυρα ποὺ ἐπικολλήθηκαν μετὰ τὸ 1204.

Στὰ χρόνια τῶν Παλαιολόγων ἡ μονὴ Παντοκράτορος ὑπῆρξε τὸ κέντρο τῶν ἀνθενωτικῶν μὲ ἀρχηγὸ τὸν Γεώργιο Μετοχίτη καὶ μετέπειτα τὸ Γεννάδιο Σχολάριο, ὁ ὁποῖος ἦταν καὶ μοναχὸς τῆς. Ὅπως διασώζει ὁ Γεώργιος Σφρατζῆς στὸ Χρονικὸ του, πρὶν τὴν

ἄλωση προσήρχοντο ἐκεῖ πολλοὶ ἀνθενωτικοὶ ποὺ τὸν ρωτοῦσαν «ἡμεῖς τί ποιήσωμεν;» καὶ ἔπαιρναν τὴ σχετικὴ καθοδήγηση. Ἀπὸ ὅλ' αὐτὰ καταλαβαίνουμε τὴν σπουδαία θέση τῆς μονῆς στὴν βυζαντινὴ κοινωνία, κάτι ποὺ ἡ σημερινὴ τῆς κατάσταση δὲν μαρτυρεῖ.

Σήμερα ἡ περίφημη μονὴ, δεινὰ τραυματισμένη, ὅπως καὶ ἄλλες μονὲς καὶ βυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Πόλεως, βρίσκεται σὲ κυριολεκτικὴ ἀφάνεια, πνιγμένη ἀπὸ τὰ σπίτια τῆς λαϊκῆς συνοικίας, στὴν ὁποία βρίσκεται. Ἡ πρόσβαση στὸ μνημεῖο, πέρα ἀπὸ τὴν θεωρητικὴ περιγραφή μας, γίνεται μὲ δύσκολο τρόπο γιὰ κάποιον ποὺ δὲν εἶναι γνώστης τῆς τοπογραφίας τῆς περιοχῆς. Προσωπικὰ δὲν θὰ εὔρισκα τὸν τρόπο προσπελάσεως ἂν ὁ συνοδός μου κ. Χ. Δρουγκας δὲν εἶχε γνώση τῆς περιοχῆς. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ξεναγούς τῆς Πόλεως ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρέπει οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐπισκέπτες νὰ ἀξιῶνουν τὴν ἐπίσκεψη τόσο σημαντικοῦ μνημείου, περὶ τοῦ ὁποῖο ὁ Πασπάτης, στὶς «Βυζαντινὲς Μελέτες» τονίζει ὅτι εἶναι ἡ λαμπρότερα σωζόμενη βυζαντινὴ ἐκκλησία ἐξαιρουμένης τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι τὸ κτιριακὸ συγκρότημα τῆς μονῆς, μὲ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ οἰκοδομήματα, δέσποζε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι ὁ λόφος ἐπὶ τοῦ ὁποῖο εἶναι κτισμένη ἔχει πανοραμικὴ θέα πρὸς τὸν Βόσπορο καὶ τὸν Κεράτιο καὶ ὁ εἰσερχόμενος ἀπὸ τὴ θάλασσα στὴν Πόλη ἀντίκριζε στ' ἀριστερὰ του τὸν καταπράσινο λόφο μὲ τὴ μονὴ ὑπερθεῖν τοῦ Χρυσοῦ Κέρατος. Σήμερα βεβαίως εἶναι δύσκολα ὄρατὰ ἀπὸ τὴν περιοχὴ, μόνο ἀπὸ τὴν γέφυρα τοῦ Γαλατᾶ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἐπισημάνει πνιγμένη στὴν σύγχρονη πολεοδομικὴ ἀναρχία.

Ναὸς Ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου

Στὸ νότιο ἄκρο τοῦ βυζαντινοῦ Ἰπποδρόμου, σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν Ἁγία Σοφία καὶ στὴν παραλία τῆς Προποντίδας,

πλησίον τοῦ παλατιοῦ τοῦ Βουκολέοντα, βρίσκεται ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου ποὺ ὀνομάστηκε μικρὴ Ἁγία Σοφία (Κιουτσούκ Ἁγιασοφιά τζαμί), λόγῳ τῆς ὁμοιοτητάς του μετὰ τὴν Ἁγία Σοφία. Πρῶμο ἔργο τῶν Ἰσιδώρου καὶ Ἀνθέμιου καὶ δοκιμὴ γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τῆς Ἁγίας Σοφίας, κτίστηκε μᾶλλον τὸ 527, τὸν πρῶτο χρόνο τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527-565), ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ παλατίου καὶ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ παλατίου τοῦ Ὁρμίδα, ποὺ ὀνομάσθηκε ἔτσι γιατί ἐκεῖ εἶχε φιλοξενηθεῖ ἕνας Πέρσης ἡγεμόνας ποὺ εἶχε καταφύγει στὴν Κωνσταντινούπολη. Στὸ παλάτι αὐτὸ ἔμενε ὁ Ἰουστινιανὸς μετὰ τὴν Θεοδώρα πρὶν τὴν ἀνακήρυξή του σὲ αὐτοκράτορα. Ταυτίζεται μετὰ τὸ παλάτι τοῦ Βουκολέοντα, τὸ ὁποῖο πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ γλυπτὸ σύμπλεγμα, ποὺ παρίστανε λέοντα νὰ δαμάζει ταῦρο.

Μία ἐντυπωσιακὴ ἐπιγραφή, ποὺ σώζεται ἴσαμε σήμερα ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου, περιγράφει τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν του, ἐνῶ τὰ κιονόκρανα φέρουν τὰ μονογράμματα Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρας. Ὁ ναὸς οἰκοδομήθηκε γιὰ νὰ παραχωρηθεῖ στοὺς μονοφυσίτες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὴν εὐνοια τῆς Θεοδώρας καὶ γι' αὐτὸ τοὺς εἶχε παραχωρήσει τὸ παλάτι τοῦ Ὁρμίδα. Ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Προκόπιος, στὸν ἴδιον χῶρον ὁ Ἰουστινιανὸς οἰκοδόμησε καὶ τὴ βασιλικὴ τῶν Ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου.

Ὁ ναὸς εἶναι περίτεχνος. Ἐξωτερικὰ ἔχει τὴ μορφὴ ὀρθογώνιου καὶ ἐσωτερικὰ ὀκτάγωνου μετὰ μεγάλο τροῦλο. Ὡς πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του θυμίζει καὶ ἄλλους ναοὺς τῆς Ἰουστινιανείας περιόδου, ὅπως ὁ Ἅγιος Βιτάλιος στὴ Ραβέννα. Ἀνήκει στὸν τύπον τῶν περίκεντρων κτιρίων. Τὸ ἐσωτερικὸ ὀκτάγωνον ἐγγράφεται σ' ἕνα ἀκανόνιστο τετράπλευρον ποὺ στίς γωνίες του διαμορφώνονται κόγχες. Ὁ συνδυασμὸς πεσῶν καὶ κίωνων δημιουργεῖ ἕνα περιστύλιο. Μετὰ τὸν τρόπο αὐτὸν ἀναπτύσσεται ἕνα κυκλικὸ

κλιτὸς τύπος ροτόντας ποὺ στεγάζεται ἀπὸ τὸ ὑπερῶον. Ὁ Προκόπιος στὸ ἔργο του «Περὶ κτισμάτων», περιγράφοντας τὸ μνημεῖον, ὑποστηρίζει πὺς τὸ ἐσωτερικὸν του ἔλαμπε ἀπὸ τὶς ποικιλόχρωμες ὀρθομαρμαρώσεις καὶ τὰ χρυσὰ ψηφιδωτά. Φαίνεται πὺς οἱ δύο ναοὶ, τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου καὶ τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, καθιστοῦν πρόδηλος τὶς οἰκουμηνικὰς διαθέσεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ ναὸς τῶν ἁγίων εἶναι, ὅπως εἶπαμε, περίκεντρος, ἀρχιτεκτονικὸς τύπος ποὺ ἦταν διαδεδομένος στὴν Ἀνατολή, ἐνῶ ὁ ναὸς τῶν Ἀποστόλων ἦταν βασιλική, ποὺ ἐπικρατοῦσε στὴ Δύση.

Σήμερα δὲν σώζεται τίποτα ἢ ἐλάχιστον ἀπὸ τὰ παραπάνω. Ὁ ναὸς τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου δὲν σώζεται, ἐνῶ στὸ ναὸ τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου, λόγῳ τῆς μετατροπῆς τοῦ ναοῦ σὲ τζαμί, καλύφθηκαν τὰ πάντα μετὰ σοβὰ καὶ τὸ μόνον ποὺ διασώζεται εἶναι ἡ περίφημη ἐπιγραφή καὶ ἡ περίτεχνη μαρμάρινη ποὺ διατρέχει κυκλικὰ τὸ ναὸν. Ἀκόμη καὶ ἔτσι τὸ μνημεῖον εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια, ποὺ καθαρίσθηκε ἢ περιοχὴ γύρω του ἀπὸ χτίσματα καὶ χαλάσματα, ἔχει ἀναδειχθεῖ καὶ φαίνεται ὀλόκληρη ἢ ὁμορφιά του. Τὸ μόνον ξένο στοιχεῖον εἶναι ὁ μεντρεσὲς στὸν περίβολον τοῦ ναοῦ ποὺ χτίστηκε μετὰξὺ τῶν ἐτῶν 1506-1512 ἐπὶ σουλτάνου Βαγιαζήτ Β'.

Τὸ Μουσεῖον Μωσαϊκῶν

Ἀπὸ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου, ἀκολουθώντας τὴν ὁδὸ πρὸς τὴν Ἁγία Σοφία, φθάνομε κάτω ἀπὸ τὸ Μπλὲ Τζαμί. Εἴμαστε δηλαδὴ στὸν χῶρον τοῦ ἱεροῦ παλατίου. Ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ἀγορὰ μετὰ τουριστικὰ εἶδη καὶ στὸ κέντρο τῆς εἶναι ἡ εἴσοδος τοῦ Μουσεῖου τῶν Ψηφιδωτῶν. Πρόκειται γιὰ τὰ ψηφιδωτὰ ποὺ ἤρθαν στὸ φῶς τὰ τελευταῖα χρόνια. Ἐκεῖ, ποὺ βρέθηκαν, ἦταν τὸ περιστύλιον ποὺ ὀδηγοῦσε ἀπὸ τὸ μεγάλο παλάτι στὸ αὐτοκρατορικὸ θεωρεῖον στὸν

Ίππόδρομο. Όλο τὸ δάπεδό του ἦταν στρωμένο μὲ τὰ περίφημα ψηφιδωτά, τὰ ὁποῖα φανερώθηκαν στὶς ἀνασκαφὲς τὸ 1935. Οἱ συστηματικὲς ἀνασκαφὲς ἄρχισαν τὸ 1954 καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι ἔμειναν ἔκθαμβοι μὲ τὰ εὐρήματά τους. Τὸ θαυμάσιο δάπεδο ποὺ περιγράφεται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς ἦταν μπροστά τους μαζί μὲ λείψανα τοῦ βυζαντινοῦ παλατίου ποὺ λεηλατήθηκε καὶ ἐρειπώθηκε ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους τῆς Δ΄ Σταυροφορίας.

Τὰ μωσαϊκὰ κατασκευάστηκαν ἀπὸ τὸν 4ο ὡς τὸν 6ο αἰῶνα καὶ κάλυπταν ἐπιφάνεια περίπου 2.000 τετρ. μέτρων. Αὐτὰ ποὺ σώθηκαν καλύπτουν ἐπιφάνεια 180 τετρ. μέτρων. Σώθηκαν δηλαδὴ ἐλάχιστα. Παρὰ ταῦτα, ἀπὸ τὰ σωζόμενα, μποροῦμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τὴν ὁμορφιὰ τοῦ χώρου καὶ τὴν μεγάλη καλλιτεχνικὴ τους ἀξία. Ἀπεικονίζουν σκηνὲς ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴ ζωὴ, ζῶα τῆς ἀγρίας φύσης, παιδιὰ ποὺ παίζουν, ἕνα νεαρὸ ποὺ ταΐζει τὸν γάϊδαρό του, παιδιὰ ποὺ βόσκουν χῆνες, μητέρες ποὺ θηλάζουν, στρατιῶτες ποὺ κυνηγοῦν, μυθικὰ πλάσματα ἀπὸ τὰ παραμύθια τῆς ἐποχῆς. Γενικὰ χαρακτηρίζονται ἀπὸ μία ἀνάλαφρη διάθεση καὶ μεταφέρουν εὐχάριστες σκηνὲς τῆς καθημερινῆς ζωῆς μὲ καταπληκτικὸ ρεαλισμὸ.

Δυστυχῶς, μετὰ τὴν ἀνασκαφὴ τους, δὲν ἐλήφθη καμιὰ μέριμνα γιὰ τὴ διάσωσή τους καὶ ἔτσι ἔχουν ὑποστῆ σημαντικὲς φθορὲς. Μετὰ τὸ 1983 ἰδρύθηκε τὸ μουσεῖο καὶ πλέον φυλάσσονται μὲ σύγχρονες μεθόδους.

Σημεῖα τῆς Πόλεως ποὺ διασώζουν τὴν ἀνάμνηση τῆς χριστιανικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Γένους καὶ τὴ δόξα τοῦ Βυζαντίου, καίτοι δεινὰ τραυματισμένα. Ἀπὸ τὰ λίγα ἔχνη

ποὺ ἀπέμειναν –ἐξ ὄνουχος τὸν λέοντα– νιώθει ὁ σημερινὸς ἐπισκέπτης τὸ κάλος αὐτῆς τῆς Πόλεως στὴν ἀκμῆ της, τότε ποὺ οἱ ξένοι ἐπισκέπτες της νόμιζαν πὼς διέβησαν τὸ ὄριο καὶ πέρασαν τὶς πύλες τοῦ οὐρανοῦ, τότε ποὺ χαρακτηριζόταν, ὄχι ἄδικα, ἀπὸ τὸν λόγιο τοῦ 13ου αἰῶνα Κωνσταντῖνο Μανασσῆ, ὡς πόλεων πασῶν κεφαλὴ καὶ κέντρο τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου μερῶν. Ὁ ἴδιος ἐπαινεῖ τὴν Νέα Ρώμη ὡς «Ρώμην ἀεὶ νεάζουσιν καὶ μήποτε γηρῶσαν». Σήμερα αὐτὴ ἡ Ρώμη, ἡ πάντοτε νέα, παραμένει τὸ ὄνειρο καὶ ὁ καημὸς στὴν καρδιὰ τοῦ Γένους καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία ποὺ ἔχει καταστῆ δημοφιλὴς προορισμὸς. Πολλοὶ εἶναι οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ διάφορα σημεῖα τῆς πατρίδας ποὺ τὴν ἐπισκέπτονται σχεδὸν καθημερινά, εἴτε μεμονωμένα, εἴτε ὁμαδικά, καὶ πολλὲς φορὲς γίνονται ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης τῶν πρακτορειῶν ταξιδιῶν, τὰ ὁποῖα διαθέτουν λίγο χρόνο γιὰ τὰ μνημεῖα, λίγο χρόνο γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, καὶ ἀπεριόριστο γιὰ τὴν ἀγορά. Γι’ αὐτὸ καὶ ἐμεῖς κάνουμε τὴν πρόταση. Ἐπίσκεψη καὶ στὰ μικρὰ καὶ ἄσημα. Βήματα στὰ πάτρια Κωνσταντινουπόλεως.

Καὶ κάτι ἀκόμη. Οἱ ἐνορίες καὶ οἱ σύλλογοι ποὺ κάνουν ὀργανωμένες ἐκδρομὲς στὴν Πόλη ἄς δοκιμάσουν μία ἀνείπωτη ἐμπειρία. Ἐκκλησιασμὸ σὲ μία ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες τῆς ὁμογένειας. Ἐκεῖ ποὺ ὁ ἱερέας λειτουργεῖ μὲ ἐλάχιστους πιστοῦς. Νὰ δώσουν ζωντάνια, ἔστω καὶ πρόσκαιρη, στοὺς παλαίφατους ναοὺς μὲ τὴν μεγάλη ἱστορία, νὰ δώσουν χαρὰ στοὺς ἀδελφούς, νὰ τονώσουν τὸ φρόνημά τους. Νὰ πάρουν χαρὰ καὶ ἐλπίδα.

Ὁ πρωτοπρεσβύτερος Δημήτριος Τζούμας (1924-2008) - Ἄρεοπαγίτης ἐ.τ.

Ἄρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου
Ἱεροκήρυκος Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῶν Ἀθηνῶν

Στις 17 Νοεμβρίου 2008 ἔφυγε γιὰ τὸν οὐρανὸ ὁ ἀγαπητός, σὲ συναδέλφους δικαστικούς καὶ συλλειτουργοὺς του κληρικούς, αἰμίμηστος τώρα, π. Δημήτριος Τζούμας. Ἡ ἀγαθὴ ψυχὴ του πέταξε ἀπὸ τὸ Χαλάνδρι ὅπου κατοικοῦσε μὲ τὴν πρεσβυτέρα του καὶ τὶς δύο θυγατέρες του μὲ τὶς οἰκογένειές τους, πρὸς τὰ οὐράνια σκηνώματα καὶ θὰ λειτουργεῖ πλέον ἐκεῖ στὰ οὐράνια θυσιαστήριο.

Γεννημένος στὴ νῆσο Χίο τὸ 1924, ἀπὸ γονεῖς οἱ ὁποῖοι καταγόντουσαν ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσία, σπούδασε στὴ Νομικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τὸ ἔτος 1954, πού εἰσηλθε στὸ δικαστικὸ σῶμα, ὑπηρέτησε τὴ δικαιοσύνη μὲ ἀπόλυτη εὐσυνειδησία καὶ εὐθυκρισία φθάνοντας ὡς τὸν ἀνώτατο βαθμὸ, ἐκεῖνο τοῦ Ἄρεοπαγίτου. Ἔχοντας ἀριστες ὑπηρεσιακὲς ἐκθέσεις συνταξιοδοτήθηκε τὸ ἔτος 1991 γεμάτος ἐμπειρίες ζωῆς καὶ ἐν γένει τῆς κοινωνίας τὴν ὁποία ἔβλεπε ἀπὸ τὴν ἔδρα τοῦ δικαστοῦ νὰ διέρχεται ἐνώπιόν του. Διάδικοι, κατηγορούμενοι, διασκέψεις, συμβούλια, κρίσεις, ἀποφάσεις ὅλα αὐτὰ σφυρηλάτησαν τὸν χαρακτήρα του καὶ τοῦ πρόσφεραν μίαν ἄλλου εἴδους ὑποδομὴ, τὴν ὁποίαν καὶ ἀξιοποίησε τὰ κατοπινὰ χρόνια, ὅταν κλήθηκε ἀπ' ἄλλη ἔπαλξη νὰ διακονήσῃ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ τὸν διακόνησε ἀλλάσσοντας τὴν τήβεννο τοῦ δικαστοῦ διὰ τοῦ ταπεινοῦ ράσου. Τὸ ἔτος 1997 χειροτονήθηκε Διάκονος καὶ λίγο ἀργότερα πρεσβύτερος ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελέτιο. Ὑπῆρξαν συγκλονιστικὲς οἱ ἡμέρες ἐκεῖνες γιὰτὶ ὡς ἄλλος «δεύτερος

ἄρεοπαγίτης» εἰσηλθε στὴν διακονία τοῦ Ἀμπελώνος τοῦ Κυρίου μὲ βαθειὰ πίστη, ταπεινὴ, διάκριση, αἴσθηση τώρα τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος τῆς ἱερωσύνης. Ὅταν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Μελέτιος ἐκεῖ στὴν Πρέβεζα ἐκφώνησε τὰ λόγια: «Ἡ θεία Χάρις ἢ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται Δημήτριον τὸν εὐλαβέστατον...», τότε ἓνα ἱερὸ δέος καὶ μίαν ἀπόλυτη σιωπὴ μυσταγωγικὴ ἐπεκράτησε μέσα σ' ὅλο τὸ ἐκκλησίασμα. Δυνατὲς σκέψεις σὲ πολλοὺς, προβληματισμοὶ συναδέλφων του, ἱεροὶ στοχασμοὶ σὲ ἄλλους. Ὅταν τὰ κατοπινὰ χρόνια ρωτοῦσαν τὸν π. Δημήτριο νὰ συγκρίνει τὰ δύο λειτουργήματα τοῦ Δικαστοῦ καὶ τοῦ Ἱερέως ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε ὡς ἐξῆς: «Τὸ λειτουργημὰ τοῦ Δικαστοῦ εἶναι ὑψηλό, τοῦ Πρεσβυτέρου ὑψιστό. Τὸ πρῶτο ἀφορᾷ στὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους καὶ περιορίζεται στὸν φυσικὸ - κοσμικὸ χῶρο, ἐνῶ τὸ δεύτερο ἀνάγεται στὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ Θεό, ὑπεισέρχεται δὲ καὶ στὸ μεταφυσικὸ, ὑπερβατικὸ χῶρο καὶ κόσμος. Τὸ πρῶτο σὲ κουράζει σωματικὰ καὶ ψυχικὰ, ἐνίοτε σὲ συνθλίβει, τὸ δεύτερο, ἐὰν τὸ ἀσχεῖς ἐπαξίως σὲ ἀνεβάζει πνευματικὰ σὲ ἄλλους χώρους καὶ κόσμους, ὅπου αἰσθάνεσαι μίαν ἀνέκφραστη ἀγαλλίαση, μαζὶ μὲ μίαν ἐντονη καὶ ἄρρηκτη ἐσωτερικὴ χαρὰ καὶ γαλήνη».

Ὡς ἱερέας λειτούργησε μὲ φόβο Θεοῦ, μὲ πλήρη ἀφοσίωση στὸν Μέγα Ἀρχιερέα Χριστό, πάντοτε δὲ κήρυττε τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἐξομολογοῦσε χωρὶς νὰ κουράζεται παρὰ

τὴν ἡλικία του βλέποντας στὸ πρόσωπο τοῦ καθενὸς ἐξομολογουμένου τὸν ἴδιο τὸν Χριστό. Ἰδιαίτερα οἱ ὄρες ποὺ διέθετε στὶς φυλακὲς Κορυδαλλοῦ γιὰ νὰ ἐξομολογεῖ τοὺς ἐκεῖ κρατούμενους ὑπῆρξαν συγκλονιστικές. Πολλοὶ κρατούμενοι καὶ μὲ βαρειὲς καταδίκες βρῆκαν κάτω ἀπὸ τὸ ἐπιτραχήλιόν του τὸν δρόμο τῆς μετάνοιας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς στὸ Θεό. Ἔλεγε ὁ π. Δημήτριος ὅτι: «Τὰ δάκρυα μετάνοιας ποὺ συνάντησα στὶς φυλακὲς Κορυδαλλοῦ δὲν τὰ συνάντησα πουθενὰ στὸν κόσμο».

Ἡ ἱεραποστολική του διάθεση ἐπεξετάθη καὶ σὲ ἄλλους χώρους πλὴν τῆς ποιμαντικῆς του δράσεως στὶς φυλακὲς τῆς χώρας. Εἶχε ἰδρῦσει μ' ἄλλους πρώην συναδέλφους του δικαστὲς καὶ εἰσαγγελεῖς μίᾳ ἄτυπῃ ὁμάδα πνευματικῆς ἐργασίας τὴν ὁποία καὶ ὀνόμαζε· «Ὁμάδα Ἀγάπης Δικαστικῶν Λειτουργῶν». Κάθε τελευταία Κυριακὴ τοῦ μηνὸς ἢ ὁμάδα ὑπὸ τὴν ἰδική του πνευματικὴ ἐπιστασία εἶχε συνάξεις σὲ αἴθουσα τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου στὴν Ἱερὰ Μονὴ Κοιμήσεως Θεοτόκου στὴν Π. Πεντέλη ὅπου γινόντουσαν ὁμιλίες καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις ὑψηλοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου. Ἡ Ὁμάδα αὐτὴ πραγματοποιοῦσε καὶ πάμπολλες φιλανθρωπικοῦ καὶ ἱεραποστολικοῦ χαρακτήρα ἐπισκέψεις ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα μὲ ἀποκλειστικὸ σκοπὸ τὴν βοήθεια Ἱ. Μονῶν, πτωχῶν οἰκογενειῶν, φοιτητῶν καὶ ἄλλων δοκιμαζομένων ἀνθρώπων τῆς ὑπαίθρου. Μάλιστα τοὺς θερινοὺς μῆνες μετέβαινε στὴ Σάμο καὶ Ἱκαρία ὅπου οἱ διακοπές του ἦταν καθημερινὴ ποιμαντικὴ ἐργασία. Αὐτὸ τὸ κατέθεσε στὴν κατὰ τὴν ἐξόδιον ἀκολουθία ὁμιλία του μὲ πολλὴ εὐγνωμοσύνη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου κ. Εὐσέβιος.

Ἡ προσωπικότης βεβαίως ποὺ ἔπαιξε οὐσιαστικὸ ρόλο στὴν ὄλη του ποιμαντικὴ ζωὴ ἦταν ὁ ἀοίδιμος γέροντας Ἰάκωβος

Τσαλίκης τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Ὁσίου Δαυΐδ στὴν Β. Εὐβοία. Εἶχε μεγάλο πνευματικὸ σύνδεσμο μαζί του ἀπὸ τὴν δεκαετία τοῦ '80. Πυκνὰ - συχνὰ μετέβαινε στὴν Ἱ. Μονὴ μαζί μ' ἄλλους δικαστικοὺς καὶ συζητοῦσε πάντοτε πνευματικὰ θέματα μὲ τὸν γέροντα. Ὁ τελευταῖος τὸν ἀγαποῦσε πολὺ καὶ ἀκόμη... ἴσως προφητικὰ τοῦ φιλοῦσε τὸ χέρι. Ἔπειτα, ὁ ἄλλος πνευματικὸς δεσμός του μὲ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελέτιο, ὁ ὁποῖος προέστη τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας καὶ ὠμίλησε καταλλήλως, κοντὰ στὸν ὁποῖο εὗρισκε ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματά του, ἔκαναν ὅλα αὐτὰ μαζί τὸν ἐντιμότερο Ἀρεοπαγίτη κύριο Δημήτριο Τζούμα νὰ φέρει εἰς εὐλογημένο πέρας ἀλλὰ καὶ νέο ξεκίνημα στὰ 73 του χρόνια τὴν κλήση τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταστεῖ ὁ εὐλαβέστατος πατὴρ Δημήτριος. Καὶ τὴν ἐπὶ μίᾳ δεκαετία ἱερωσύνη του ποὺ τοῦ χάρισε ὁ Θεὸς τὴν βίωση ταπεινὰ ὀλοκληρωτικὰ ἀφιερωμένη στὸν Ἁγαπημένο Νυμφίον τῆς ψυχῆς του. Ὅταν κάποτε τὸν ρώτησαν: -Ἐάν, π. Δημήτριε, ξαναρχίζατε τὴ ζωὴ σας, ποιά ἀπὸ τὰ δύο, μετὰ ἀπὸ τὶς ἐμπειρίες ποὺ ἔχετε ἀποκομίσει, θὰ ἐπιλέγατε; ἐκεῖνος ἀπήντησε: -Κατηγορηματικὰ καὶ ἀνεπιφύλακτα τοῦ Πρεσβυτέρου.

Καὶ δύο πολὺ σημαντικὰ ποὺ ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε εἰς μνήμην του. Ἦταν ἐκεῖνος ποὺ εἶχε πρωτοστατήσῃ νὰ καθιερωθεῖ ὡς προστάτης Ἅγιος τοῦ Δικαστικοῦ Σώματος ὁ Ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ ἡ ἡμέρα μνήμης, 3 Ὀκτωβρίου, ὡς ἡμέρα ἐπισήμου ἀργίας ὅλων τῶν δικαστικῶν ὑπηρεσιῶν. Καὶ ἀκόμη συνετέλεσε τὰ μέγιστα ὥστε νὰ ἀνεγερθεῖ ἱερὸς ναὸς στὸν προαύλειο χῶρο τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Διονυσίου, πόθον πολλῶν δικαστικῶν λειτουργῶν ποὺ εὐχὴ ἐκφράζουμε νὰ γίνῃ πραγματικότης. Αἰωνία του ἡ μνήμη.

Ἱερατική Σύναξη στήν Ἰ. Μ. Λαρίσης

Πολύ σημαντική ἡ πρώτη Ἱερατική Σύναξη τοῦ ἔτους 2009 ἀποδείχθηκε γιὰ τοὺς κληρικούς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου, μὲ τὴν παρουσία τοῦ Πρωτοπρεσβύτερου π. Στυλιανοῦ Καρπαθίου, Θεολόγου καὶ Ψυχιάτρου, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε μὲ πολὺ πρωτότυπο τρόπο τὸ θέμα: «Ψυχικὰ νοσήματα καὶ νοσηρὰ πνευματικὰ φαινόμενα». Μὲ διάκριση, προσοχή, λεπτότητα, εὐγένεια, μὲ ὀρθὴ καθοδήγηση, σωστὴ παρακολούθηση μὲ ἀνυπόκριτη πάντα ἀγάπη καὶ μὲ πνευματικὴ στήριξη καὶ ἐνίσχυση θὰ ἀγκαλιάσουμε τὸν κάθε ἕναν ἀσθενῆ, εἶπε ὁ π. Στυλιανός, καὶ ὡς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας θὰ τοῦ ὑποδείξουμε ἀδελφικὰ καὶ φιλικὰ τὸν δρόμο τῆς ἰάσεως καὶ τῆς σωτηρίας. Μέσα στὴν Ἐκκλησία, στὸ σύνολο δηλαδὴ τῶν μετανοούντων ἀμαρτωλῶν παιδιῶν τῆς, μποροῦμε νὰ μιλοῦμε σὲ μηδενικὴ βία γιὰ μαρασμό, κατάθλιψη, ἀπόγνωση, ψυχικὴ ἀπομόνωση, καὶ ἀκόμη καὶ γεγονότα αὐτοκτονιῶν. Ὅτι δηλαδὴ ὅλα αὐτὰ τὰ τραγικὰ φαινόμενα, στέκονται μακριὰ ἀπὸ τὰ ὑγιῆ μέλη - παιδιά τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ μέσα στὸ Θεανθρώπινο Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (ποὺ εἶναι ἡ Ἐκκλησία) προσπαθοῦν καὶ ἀγωνίζονται νὰ φτάσουν ἀπὸ τὸ «κατ' εἰκόνα στὸ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ κατέχουν τὴν πληρότητα, εἶναι δηλαδὴ οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ πάντοτε γεμάτοι, χαρού-

μενοι, εὐτυχισμένοι, διότι χάσμα Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει ἀντίθετα, ἐνότητα, χαρὰ καὶ ἀγάπη, ποὺ ἀποδιώκει καθετὶ τὸ νοσηρὸ καὶ ἀσθενές. Στὸ τέλος, οἱ Ἱερεῖς ἔκοψαν τὴν πίτα τους, ποὺ τὴν εὐλόγησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Ἰγνάτιος.

*

Μάθημα ἀνθρωπιᾶς ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς Ἐνορίας

Στὸν φετινὸ ἔρανο τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ σὲ συνεργασία μὲ τὸν πρόεδρο τοῦ τοπικοῦ τμήματος τῆς Κύμης τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κ. Γεωργίου Σιδεράκη, τὰ παιδιά τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου Ὁξυλίθου, μὲ πρωτοβουλία τοῦ Ἐφημερίου τοῦ π. Γεωργίου Νάνου, ἀφιέρωσαν τὸ μάθημά τους, στὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ἀποφάσισαν νὰ χωρισθοῦν σὲ δύο ὁμάδες καὶ νὰ συμμετέχουν ἐνεργὰ στὸν ἔρανο, μαζεύοντας τὸ ποσὸν τῶν 210 εὐρώ, κάνοντας πράξη τὴν Ἀγάπη ποὺ πρέπει νὰ ἔχει ὁ Ἄνθρωπος γιὰ τὸν Συνάνθρωπό του. Τὰ παιδιά ποὺ συμμετεῖχαν ἦταν: Μ. Χότζας, Ζ. Σασσάνη, Ἐλ. Ρήγκος, Δ. Ζαρμπούτη, Ἐλισαῖος Περδικάρης, Γεωργία Λάλου, Παναγιώτης Ρήγκος, Σ. Σασσάνη, Π. Γλυκός, Εὐδ. Ζαρμπούτη, Στ. Τσοκάνη, Ἀλ. Τσοκάνη καὶ Ἄν. Μαυρογένης.

Ἀφιέρωμα
στὰ 100 χρόνια
τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Ἰωάννου
Μαρκοπούλου
Πνευματικὸ Κέντρο
Δήμου Μαρκοπούλου
Μαρκόπουλο, 2008

Τὸ 2004 πραγματοποιήθηκε στὸ Μαρκόπουλο διημερίδα μὲ θέμα «Ἀρχιτεκτονική, Γλυπτική, Ζωγραφική τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἰωάννου Μαρκοπούλου». Σκοπὸς τῆς ἦταν ἡ ἀξιοποίηση τοῦ πρωτογενοῦς καὶ δευτερογενοῦς ἀρχεῖου ὑλικοῦ στὴν μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ μνημείου, ἡ καλλιτεχνικὴ ἀξιολόγησή του, ἡ ἀνάδειξη τῶν ποικίλων ἰδιαιτεροτήτων του. Τὸ ὑλικὸ ποὺ προέκυψε ἀποτελέσει ἓνα πολὺ προσεγμένο τόμο, μὲ πλούσιο φωτογραφικὸ ὑλικό, ποὺ ἐπιτρέπει διαχρονικὰ νὰ εἶναι προσιτὰ τὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς ἀγῶνες, τὶς προσπάθειες καὶ τὰ γεγονότα ποὺ συντέλεσαν στὴν δημιουργία τοῦ κτιρίου αὐτοῦ. Ὅσο κι ἂν ἡ οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννη Μαρκοπούλου δὲν ἀνταποκρίθηκε στὶς προδιαγραφές γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς ἀρχιτεκτονικοῦ ρυθμοῦ ναοδομίας ποὺ νὰ ἐκπροσωπεύει τὴν ἀντίληψη τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας μὲ ὅλες τὶς ροπές καὶ τὶς βυζαντινὲς παραδόσεις ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἐμπεριέχει, ὅπως πολὺ διεισδυτικὰ ἔχει παρατηρηθεῖ, ἀποτελεῖ μνημεῖο τῆς σταθερῆς πίστεως τοῦ λαοῦ, ποὺ προέτασσε τῶν καθημερινῶν ἀναγκῶν του τὴν ὑπαρξὴ ναοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ναὸς ἄρχισε νὰ οἰκοδο-

μεῖται τὸ 1880 καὶ ἐγκαινιάστηκε στὶς 21 Μαΐου τοῦ 1904. Ἀποτελοῦσε τὴν κεντρικὴ ἐκκλησία τῆς περιοχῆς τοῦ Μαρκοπούλου σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας του καὶ τὴν μοναδικὴ ἐνορία τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὸ 1912 ὡς σήμερα. Ἡ ἱστορία του ἀπὸ τὴν στιγμή ποὺ ἀποφασίστηκε ἡ κατασκευὴ του, ἡ ἀνάθεση τῆς ἐκπόνησης τῶν σχεδίων του στὸν Τσίλλερ, ὁ ὁποῖος ὅπως μαρτυρεῖται ἀπὸ παλαιότερο βιβλίο τοῦ ἱερέα π. Ἰωάννη Ἡλία, ὄνειρευόταν νὰ φιλοτεχνήσει ἐκεῖ «μὴ μὴ μικρὴ Ἁγία Σοφία», ἡ προσαρμογὴ τῶν σχεδίων αὐτῶν –ἀπὸ ἄλλο ἀρχιτέκτονα– στὶς ἀνάγκες καὶ τὶς τότε οἰκονομικὲς δυνατότητες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς, οἱ ἀτελείωτες συζητήσεις γιὰ τὴν ἀκριβῆ θέση τοῦ κτιρίου, ποὺ ἀπὸ στενοκεφαλιά ὀρισμένων ἀποφασίστηκε νὰ εἶναι μὲ τὴν εἴσοδο πάνω στὸ δημόσιο δρόμο, τὴ λεωφόρο Σουνίου, οἱ διαμάχες ἀνάμεσα στὸ Δῆμο καὶ τὴν Κοινοτικὴ Ἐπιτροπὴ, εἶναι θέματα ποὺ ἀποκαλύπτουν πολλὲς περιπέτειες καὶ βεβαίως παρουσιάζουν καὶ ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον. Εὐχόμεστε νὰ πραγματοποιηθεῖ σύντομα καὶ ὁ δεύτερος κύκλος ἔρευνας καὶ μελέτης σὲ σχέση μὲ τὸ ναὸ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, ὅπως τίθεται στὸν πρόλογο ἀπὸ τὴν Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπὴ, ποὺ πρέπει νὰ ἀναφέρεται στὶς «ἐνδείξεις καὶ τὶς ἀποδείξεις τῶν βιωμάτων, τῶν παθημάτων καὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν προγόνων μας, ποὺ εἶχαν τὴν ἐκκλησία στὸ κέντρο τῆς ζωῆς καὶ τῆς καρδιάς τους», δηλαδὴ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς ἐνορίας, τοὺς ἐκπροσώπους καὶ τὴ δραστηριότητά της...

ΠΑΡΟΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Τηλ. Προσέλι Κ.Ε.Μ.Π.Αθ
Αριθμός Άδειας 10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 ΚΕΜΠΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203